

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Jan Jindřich

**Ruská vojenská strategie v první a druhé
čečenské válce**

Bakalářská práce

Praha 2009

Autor práce: **Jan Jindřich**

Vedoucí práce: **Mgr. Karel Svoboda**

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Bibliografický záznam

JINDŘICH, Jan. *Ruská vojenská strategie v první a druhé čečenské válce*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, 2009. 50 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Karel Svoboda.

Anotace

Bakalářská práce „Ruská vojenská strategie v první a druhé čečenské válce“ si klade za cíl srovnat postupy a cíle ruských ozbrojených složek během první a druhé války v Čečensku. To znamená v letech 1994-96 a 1999-2006. Práce se věnuje pěti hlavním aspektům ruského angažmá v Čečensku k nimž patří výchozí politická situace Ruské federace, strategické cíle obou válek, systém velení, taktika a vybavení ruských ozbrojených složek nasazených v konfliktu. Cílem práce je analýza příčin vedoucích k porážce ruských vojsk v první čečenské válce a k jejich vítězství ve válce druhé, která byla rozpoutána na stejném místě o pouhé tři roky později.

Annotation

Bachelor thesis, „Russian Military Strategy in the First and the Second War in Chechnya“ is aiming to compare military procedures and goals of the Russian armed forces during the first and the second war in Chechnya. That means between years 1994-96 and 1999-2006. Thesis is dedicated to the five main aspects of Russian engagement in Chechnya aswell as the initial political situation of the Russian Federation, strategic goals of the both wars, chain of command, tactics and the equipment of Russian armed forces which were operating in conflict. The main aim of the thesis is to analyze reasons leading to the defeat of the Russian army in the first war and of their victory in the second, which was unleashed at the same place only three years after.

Klíčová slova

Rusko, Ruská federace, Čečensko, válka v Čečensku, armáda, vojenství, čečenizace, taktika, protipartizánská válka

Keywords

Russia, Russian Federation, Chechnya, war in Chechnya, army, military, chechenization, tactics, low-density conflict

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně, způsobem ve vědecké práci obvyklým, za použití uvedených pramenů a literatury.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 18.5. 2009

Jan Jindřich

Poděkování

Na tomto místě bych velmi rád poděkoval panu Mgr. Karlu Svobodovi z Institutu pro mezinárodní vztahy FSV UK a dále pánům PhDr. Miloši Balabánovi, PhD. a PhDr. Liboru Stejskalovi ze Střediska bezpečnostní politiky CESES FSV UK, bez jejichž cenných rad a připomínek by tato práce nikdy nemohla vzniknout.

Obsah

Obsah	7
Úvod	8
I. Dvě Ruska a dvě války	12
II. Strategické cíle	18
III. Systém velení	24
IV. Taktika	32
V. Výzbroj a výstroj	40
Závěr	45
Seznam použitých zkratk	47
Použitá literatura	48
Internetové zdroje	50

Úvod

Jistě není třeba nějak zvláště připomínat fakt, že ruská armáda, potažmo celá ruská společnost, prošla v průběhu devadesátých let krizí, porovnatelnou snad jen se zhroucením carismu v roce 1917. Tato krize, započatá pokračujícím ekonomickým a technologickým zaostáváním SSSR v 80. letech, se dále prohlubovala v důsledku nepodařeného afghánského dobrodružství, nástupem perestrojky a snahou generálního tajemníka ÚV KSSS Michaila Gorbačova o omezení vlivu armády a ostatních silových složek na dění uvnitř Sovětského svazu. To ve svých důsledcích vedlo až k Srpnovému puči roku 1991, rozpadu SSSR a „největší geopolitické katastrofě dvacátého století“¹, kdy bylo prakticky „přes noc“ ztraceno výsadní postavení supervelmoci spolu se 150-ti lety územního vývoje. Ukončení monopolu vlády komunistické strany, vleklý přechod k demokracii a tržnímu hospodářství hluboce otřásl všemi společenskými vrstvami, armádu nevyjímaje. V jejím případě se jednalo o naprosto fundamentální krizi celého systému, neboť již od dob Petra Velikého hrála armáda velice významnou roli v celé ruské (a později sovětské) společnosti. Obrovský vojensko-průmyslový komplex i třímilionová armáda byli v nové situaci donuceni spokojit se s velice omezeným rozpočtem a existovat bez jakéhokoli smysluplného politického zadání ohledně své budoucí podoby, což byla ještě před několika lety věc naprosto nemyslitelná.

O tom, do jak hluboké deprese se celý vojensko-průmyslový komplex dostal, svědčí debakl a naprostý diletantismus projevený ruskými ozbrojenými složkami během první čečenské války v letech 1994 až 1996. Dříve nejobávanější armáda světa v něm byla na hlavu poražena několika tisícovkami odhodlaných partyzánů, mudžáhidů a zahraničních žoldnéřů. Nutno říci, že Čečenci svou odhodlaností k boji ruské ozbrojené složky překvapili. Neochotu ke vzájemným ústupkům měly na svědomí vzájemné antipatie, které měly svůj původ již v počátcích ruského pronikání na Kavkaz ve druhé polovině 18. století. Ovšem bezesporu největší ránu rusko – čečenským vztahům zasadila vlna deportací, která probíhala od dubna 1944 na základě obvinění Čečenců z kolaborace s nacisty. Masové deportace se dotkly téměř celého čečenského národa a i když po odhalení kultu Stalinova kultu na XX. sjezdu KSSS bylo Čečencům dovoleno vrátit se zpět do své vlasti, nebyla tato křivda nikdy zapomenuta.² Z toho pramenící pocit přímo existenčního ohrožení čečenského národa ze strany Ruska pak

---

¹ Výroční projev ruského prezidenta V. Putina z 25.4. 2005

² Více o historii Rusko-čečenského konfliktu například viz.: Souleimanov, E.: *Konflikt v Čečensku*, Praha 2007, s. 56-101

v 90. letech znamenal nemožnost dosažení jakéhokoli pro obě strany přijatelného kompromisu.

S tvrzením, že první čečenská válka skončila pro ruskou armádu naprostou blamáží, dnes souhlasí téměř všichni, nezávisle na tom, k jaké ze stran v průběhu konfliktu patřili. Ovšem uplynuly pouhé 3 roky a ruská armáda³ se do Čečenska vrátila a nejen to, její operace se najednou zdály být mnohem úspěšnější. Vojenských i politických cílů bylo postupně dosaženo. Situace v samotné Čečenské republice se začala měnit pro Rusko pozitivním směrem. Nabízí se proto legitimní otázka: Jak je možné, že dvě války probíhající na stejném teritoriu, za účasti stejných protivníků s pouhým tříletým odstupem mohly přinést tak diametrálně odlišný výsledek? Do jaké míry byla ruská armáda schopna vzít si v tak krátké lhůtě ponaučení z katastrofy první čečenské války? Je schopna opustit staré, pro guerrilovou válku nevhodné operační postupy a vyvinout nové, odpovídající realitě možných hrozeb?

Odpovědi na tyto a některé další otázky se pokusím přinést na následujících stránkách. Jako podklad mi k tomu bude sloužit srovnání hlavních problémů, kterým Rusové čelili během první (1994-1996) a druhé (1999-2006)⁴ čečenské války. Samozřejmě si uvědomuji, že výčet problémů zmíněných v této práci není a vzhledem k omezenému prostoru ani nemůže být úplný. Mimo jiné jsem z prostorových důvodů nucen rezignovat na podrobnější analýzu kulturně-historických kořenů Rusko-Čečenských vztahů, které se do obou válek samozřejmě také promítly. Stejně tak ne každý musí nutně souhlasit s důležitostí, kterou jednotlivým problémům přiřkládám.

---

³ Oficiální název zní Ozbrojené síly Ruské federace, ovšem pro potřeby této práce budu používat u nás zažitý termín Ruská armáda

⁴ Zatím co s datací první čečenské války nejsou žádné problémy – skončila smlouvou z Chasavjurtu 31.8. 1996, druhá čečenská válka takovéto jasné datum ukončení nemá. Možností, kdy druhou čečenskou válku „ukončit“ je několik. První možností, kterou ve své knize Konflikt v Čečensku používá Emil Souleimanov je rok 2000, kdy byla zodpovědnost za vedení operací v oblasti převedena z Ministerstva obrany na Ministerstvo pro vnitřní záležitosti. Druhou možností jsou oficiální prohlášení Kremlu. Problémem je, že od prvního prohlášení Vladimira Putina o ukončení války v Čečensku z dubna 2002, se podobná prohlášení objevila ještě několikrát naposledy v dubnu 2009. Další možností je uvažovat, že čečenská válka trvá dosud. Ovšem dle mého názoru ani to není nejspíše nejlepší řešení, neboť v dnešní době jsou čečenští bojovníci již jen taktak schopni udržovat v provozu své webové stránky a provádět izolované teroristické útoky. O vojenské síle povstalců se již nějakou dobu nedá vůbec mluvit. Rok 2006 jsem za formální ukončení války zvolil z několika důvodů. Zaprvé téměř všichni gloriolou ověnění bojovníci první čečenské války zběhli na ruskou stranu nebo byli zabití (Basajev, Chattáb, Maschadov). Za druhé, od roku 2005 probíhalo masové stahování ruských vojsk z oblastí, aniž by to s sebou přineslo markantní zhoršení bezpečnostní situace a v neposlední řadě Ramzan Kadyrov se stal ministerským předsedou Čečenska, čímž byl podán důkaz, že kontinuita vlády jeho otce Achmeda Kadyrova bude zaručena.

Práce je rozdělena do pěti kapitol, z nichž první se zabývá politickou situací v Rusku a důvody, které vedly k zahájení první, respektive druhé čečenské války. Druhá kapitola se věnuje strategickým cílům, kterých chtělo vrchní velení v obou válkách dosáhnout. Třetí kapitola pojednává o rozdílech v systému velení ruských ozbrojených složek. Čtvrtá kapitola se věnuje změnám ve vedení bojových operací v obou válkách, které nastaly na taktické úrovni. Poslední, pátá kapitola je věnována odlišnostem ve výzbroji a výstroji, kterou ruská armáda disponovala během obou kampaní.

Ač by se mohlo zdát, že česky psané literatury k tématu práce je velké množství, opak je pravdou. Samozřejmě existuje bezpočet článků a několik knih o problematice Čečenska, nicméně jsou psány se zřetelným pročečenským akcentem a o taktice ruské armády či motivaci ruských elit k rozpoutání ozbrojeného konfliktu se v nich mnoho nepíše. Světlou výjimkou je práce Emila Souleimanova *Konflikt v Čečensku*, která představuje velice obsáhlý a ucelený zdroj informací o politickém pozadí obou válek i společenském vývoji po jejich skončení. Jediným nedostatkem knihy je z mého pohledu možná až příliš stručný popis vojenských operací. Naopak velkým přínosem pro pochopení vojenské části problematiky čečenských válek představují publikace anglického *Conflict Research Centre*, které je součástí Královské vojenské akademie se sídlem v Sandhurstu. Práce autorů jako je C.W. Blandy, M. Orr, L. Grau, M. de Haas, patří k těm nejlepším, jaké lze k dané problematice získat. Podobně kvalitním pracovištěm je i *US Army Command and General Staff College* ve Fort Leavenworth, z jejichž publikací budu také čerpat.

Co se týká rusky psané literatury, rozhodl jsem se ji využít pouze minimálně. Zejména z toho důvodu, že až příliš často vyvstávají otázky spojené s její objektivitou. Prvním rusky psaným dílem, které ve své práci využívám, je kniha bývalého plukovníka generálního štábu V. Baraňce *Potěrjannaja armija*. Bohužel kniha se zabývá pouze první čečenskou válkou, i přesto však nabízí mnoho zajímavých pohledů na ruskou armádu „zevnitř“. Ovšem doložitelnost některých pasáží v knize obsažených je poněkud diskutabilní. Druhým ruským autorem, jehož práci budu využívat, je nezávislý vojenský analytik P. Fengelhauer. Posledním zdrojem, který bych rád zmínil, je disertační práce M. Balabána *Vojenské, politické a ekonomické aspekty postavení Ruské armády v ruské společnosti v 90. letech*, která se sice problematice Čečenska věnuje jen okrajově, za to však přináší podrobný pohled do vztahů mezi ruskou armádou a politickou reprezentací státu.

Mapa Čečenska a přilehlých oblastí severního Kavkazu:⁵

⁵ Zdroj: Microsoft World Maps; http://encarta.msn.com/map_701511685/chechnya.html [staženo 1.5. 2009]

I. Dvě Ruska a dvě války

Pokud se chceme dobrat odpovědi na otázku, proč druhá čečenská válka skončila pro Moskvu výrazně příznivějším způsobem než válka první, musíme si uvědomit existenci výrazných rozdílů ve vnitropolitické situaci Ruskou během obou porovnávaných období. Demokratizační snahy počátku 90. let, v očích mnoha Rusů spojené s hroujícími se státními institucemi, špatnou ekonomickou situací a bující kriminalitou, již byly v roce 1999 definitivně opuštěny a spolu s vycházející hvězdou nového premiéra RF V. Putina se začal rýsovat i nový politický kurz. Po létech Jelcinovských improvizací začaly být stále více patrné promyšlené kroky na vnitřním i mezinárodním politickém poli. O to paradoxnějším se zdá být skutečnost, že obě čečenská války začaly vlastně ze stejného důvodu. Tedy představou o nutnosti „malé vítězné války“,⁶ která měla v prvním i druhém případě za cíl konsolidovat veřejné mínění a ukončit politickou krizi ve prospěch vládnoucí garnitury.

V předvečer první čečenská války, koncem listopadu 1994, hodlal prezident Boris Jelcin pomocí oné „malé vítězné války“ odvrátit pozornost veřejnosti od zhoršující se ekonomické situace, dozvuků parlamentního puče z podzimu předchozího roku a zvýšit svoji podporu mezi voliči. Uvážíme-li situaci, panující v té době v rusko-čečenských vztazích, existovalo jen málo důvodů podporujících silové řešení – Čečensko bylo formálně stále součástí Ruska (i když de facto mimo vliv Moskvy). Čečenský prezident Džochar Dudajev několikrát naznačil ochotu jednat s vrcholnými představiteli Ruska o budoucím statusu Čečenské republiky a nepochyboval o jejím setrvání v ruské sféře vlivu.⁷ Častokrát opakovaný argument, že ruská vojska musela v Čečensku zasáhnout, pokud nechtěla dopustit ztrátu všech kavkazských států, je rovněž pochybný. Čečensko existovalo jako de facto nezávislý stát od roku 1991 a do roku 1994 žádný z jeho sousedů neprojevil vážný zájem o následování jeho příkladu.⁸ Stejně tak problémy s tranzitem ropy, zemního plynu a zboží přes území nově osamostatněného Čečenska by bylo bývalo efektivnější řešit diplomatickými prostředky než silou.

---

⁶ Gall, Carlotta.; de Waal, Th.: *Čečensko. Vítězství a prohry*, Praha 2000, s. 104-105. Citováno dle: Souleimanov, E.: *Konflikt v Čečensku*, Praha 2007, s. 140

⁷ Souleimanov, E.: *Konflikt v Čečensku*, Praha 2007, s. 177

⁸To se týká například Inguška. Teritorium Inguška bylo od 5. 12 1936 administrativně součástí Čečensko – Ingušské ASSR. Po vyhlášení čečenské nezávislosti se Ingušové rozhodli ze svazku s Čečenskem vystoupit, vytvořili samostatnou Ingušskou republiku, která nadále i zůstala součástí RF.

Ani situace v samotném Rusku rozhodně nebyla příznivá pro vedení jakékoli války. Veřejnost si právě prožívala deziluzi z demokracie a ze stále klesající životní úrovně. Podpora silovému řešení situace v Čečensku byla mizivá (v parlamentu ji bez výhrad podpořili jen ultranacionalističtí Liberální demokraté Vladimíra Žirinovského, zbytek parlamentních stran byl proti). U nemalé části veřejnosti se dokonce projevíly jisté sympatie k boji malého horského národa za samostatnost.

Podobně negativní přesvědčení ohledně možného silového řešení čečenské otázky panovalo i v armádě. Vojsko, dřívější pilíř sovětské společnosti, se po rozpadu SSSR náhle ocitlo bez cíle, zájmu i prostředků a jeho bojová připravenost den ode dne klesala. Sám ministr obrany generál Pavel Gračov v tajném memorandu z listopadu 1994 Jelcina varoval, že armáda je neschopná jakýchkoli větších operací.⁹ Paradoxně to byl sám Gračov, kdo jen o několik týdnů později volal po nezbytnosti vojenského řešení čečenského problému. Důvodem takového názorového veletoce byla pravděpodobně jeho velmi nejistá pozice na ministerstvu obrany. Gračovovi, notně oslabenému korupčními skandály a nedůvěrou prezidenta k armádě jako takové (v důsledku pouze vlašné armádní podpory Jelcinovi během parlamentního puče v Moskvě), zbyly v podstatě jen dvě možnosti. Buďto podpořit plán kremelských jestřábů ohledně silového řešení situace v Čečensku i přesto, že věděl, že armáda na takový úkol nejspíše nestačí nebo rezignovat na post ministra obrany se všemi důsledky, které by toto rozhodnutí pro jeho kariéru mělo.¹⁰

Ve vyšších vojenských kruzích se pochopitelně vědělo o nepřipravenosti armády k provedení operace podobného rozsahu. Množily se nesouhlasné reakce mnohých vysoce postavených generálů a někteří z nich se dokonce otevřeně postavili proti válce v Čečensku. Mezi nejvýznamnější kritiky patřili: někdejší hrdina afghánské války generálplukovník Boris Gromov, generálporučík Alexandr Lebed', generál Edvard Vorobjov - zástupce velitele pozemních sil a s nimi dalších cca. 500 nižších důstojníků.¹¹ Většina z nich v následujících

---

⁹ Jednalo se o zvláštní memorandum D-0010. Viz. Pain, E.; *Čečnja i drugie konflikty v Rossiji*. In: *Měždunarodnaja žizň*, 2. 10. 1999. Citováno dle: Souleimanov, E.: *Konflikt v Čečensku*, Praha 2007, s. 155

¹⁰ Balabán, M.; *Vojenské, politické a ekonomické aspekty postavení Ruské armády v ruské společnosti v 90. letech*, disertační práce na Institutu mezinárodních studií FSV UK v Praze 2000, s. 102 - 103 [rukopis]

¹¹ Vorobjov, E.; *Nužnyj ne tolko vojennye rešenija*. In: *Nezavisimoje Vojennoje Obozrenije*, č.: 44 (167), listopad 1999. Citováno dle: Blandy, C.W.; *Chechnya: Two Federal Interventions An Interim Comparison And Assessment*, Defence Academy of The UK, 19.8. 2003, s. 42 viz: <http://www.defac.ac.uk/colleges/csrc/document-listings/caucasus/p29> [staženo 7. 9. 2006]

měsících z armády sama odešla nebo byla propuštěna. Stejně dopadl i generál Ivan Babičev, který odmítl rozkaz k použití vojenské síly vůči ingušským civilistům, bránícím v postupu ruských jednotek na Groznyj.¹²

Nehledě na rozpory v generálním štábu, ruský prezident 30.11. 1994 podepisuje tajný dekret číslo 2137 „O prostředcích k obnovení ústavního pořádku a zákonnosti na teritoriu Čečenské republiky“, všeobecně považovaný za právní podklad čečenské války.¹³ Stalo se tak bezprostředně po neúspěšném pokusu o svržení Dudajevova režimu opozičními silami, vydatně podporovanými ruskou armádou a FSK.¹⁴ Uvážíme-li, že k tomu došlo 26.11. 1994 a již 11. 12. téhož roku překročily první ruské bojové jednotky čečenské hranice, je jasné, že generální štáb ruské armády neměl na přípravu tak rozsáhlé operace čas. Velkým logistickým úspěchem vzhledem k tehdejšímu stavu ruské armády bylo, že se v tak krátkém čase podařilo soustředit potřebný počet vojáků, výzbroje a ostatních věcí, nezbytných k provedení operace. Ovšem i přes heroické nasazení příslušníků sil zabezpečení a vojenských plánovačů se bojové operace podařilo zahájit až o 11 dní později, než bylo původně plánováno.¹⁵

Ač by to na první pohled nemuselo být patrné, pět let, které uplynuly mezi začátkem první a druhé čečenské války, přineslo dramatické změny. Sice se moskevské elity opět pokusily využít „malé vítězné války“ ke svým cílům, ovšem díky souhře několika okolností, výsledek dopadl daleko více dle jejich představ. Předně pro dosluhujícího prezidenta RF a skupinu osob sdružených kolem něj (tzv. „rodinu“) vyvstala přímo existenční otázka, kdo nastoupí do úřadu prezidenta po Jelcinovi. Ten dle ústavy potřeby kandidovat nemohl, nehledě na to, že naděje na opakování zázraku z voleb v roce 1995 již neexistovala – podpora ruského prezidenta u veřejnosti se dlouhodobě držela na pouhých 2 %.¹⁶ Pro „rodinu“ i Jelcina

---

¹² Blandy, C.W.; *citované dílo*, s. 15

¹³ Grochmalski, P.; *Czeczenia. Rys prawdziwy*, Wrocław 1999, s. 165-167. Citováno dle: Souleimanov, E.: *Konflikt v Čečensku*, Praha 2007, s. 128

¹⁴ 26.11 1994 podnikla bojová skupina, složená z pravidelných jednotek ruské armády o síle 1200 mužů, podporovaných 56 tanky a obrněnými transportéry, 15 vrtulníky a 2 letkami bitevních letounů spolu s několika málo jednotkami čečenské opozice útok na Groznyj. Ovšem oproti předpokladům rozvědky útočníci narazili na tuhý odpor a po šesti hodinách těžkých bojů byli na hlavu poraženi. Vůdci proruské čečenské opozice Umaru Avturchanovi se podařilo uprchnout, ovšem 70 ruských vojáků padlo do zajetí.

¹⁵ Baraněc, V.; *Potěrjannaja armija*, Moskva 1998, s.235

¹⁶ In: *Pravda* 23.4. 2007

samotného bylo nutné pokusit se za nového prezidenta prosadit někoho, kdo by jim mohl zaručit bezpečnost a hlavně beztréstnost. Jak známo, volba padla na tehdejšího ředitele FSB, Vladimira Vladimiroviče Putina. Právě jeho kandidatuře měla pomoci a ve výsledku také pomohla ona druhá čečenská válka.¹⁷

Snaha o politické využití „malé vítězné války“ je také v podstatě jediný styčný bod stojící na počátku obou válek. V létě roku 1999 již ve veřejném mínění, armádě i samotném Čečensku panovala zcela jiná situace než v roce 1994. Předně Čečenci již v očích ruské veřejnosti pozbyli romantické glorioly národně-osvobozeneckých bojovníků. Od podepsání Chasavjurtských dohod z 31.8. 1996 do roku 1999 se v oblasti severního Kavkazu množili případy únosů lidí, loupeživých výprav a rasově motivovaných útoků, prováděných Čečenci. Pomyslným bodem obratu ve smýšlení ruské veřejnosti se staly útoky na obytné domy v Moskvě, Bujnaksu a Volgodonsku, ke kterým došlo v září 1999 a z nichž byli Čečenci promptně obviněni, ačkoli se nikdy nenašly žádné přímé důkazy, které by je z provedení útoků usvědčovaly. Žádný z čečenských vůdců zodpovědnost za útoky nikdy nepřijal a oficiální vyšetřování prokázalo, že mezi útočníky nebyl jediný etnický Čečenec.¹⁸ Dokonce se objevila domněnka, že výbuchy byly připraveny ruskou tajnou službou. Tato teorie získala něco na věrohodnosti poté, co se pouhý týden po explozi domu ve Volgodonsku podařilo bdělým nájemníkům jistého domu v Rjazani chytit ve sklepě budovy několik příslušníků FSB, kteří zde podle vlastních slov prováděli cvičení, mající za cíl prověřit bdělost občanů. Otázkou zůstává proč k takovému „cvičení“ byl použit vysoce výbušný hexogen a ne jen nějaká atrapa.¹⁹ Ovšem objevení těchto nesrovnalostí již protičečenské nálady vyvolané u většiny ruských obyvatel zastavit nemohlo. S posunem veřejného mínění úzce souvisí fakt, že proti vojenskému řešení situace, vzniklé po útoku skupiny čečenských bojovníků na Dagestán, se vyslovilo pouze kolem 20% respondentů a pouze jediná parlamentní politická strana – Jabloko. Jak se později ukázalo, tento nekompromisní protiválečný postoj ji stál mnoho voličských hlasů ve volbách do státní Dumy.²⁰

---

¹⁷ Souleimanov, E.; *citované dílo*, s. 215

¹⁸ Dle prohlášení generála Alexandra Zdanoviče, ředitele Střediska FSB pro styk s veřejností, byla za strůjce útoků označena mezinárodní skupina málo známých džihádistů, většinou původem ze severního Kavkazu. Citováno dle: Souleimanov, E.; *citované dílo*, s. 218

¹⁹ Souleimanov, E.; *citované dílo*, s. 219

²⁰ Pain, E.; *The Second Chechen War: The Information Component*, Foreign Military Studies Office, Fort Leavenworth USA, [datum nespecifikováno], viz: <http://fmso.leavenworth.army.mil/documents/secchech/secchech.htm> [staženo 1.3. 2008]

Značný rozdíl v přístupu k nové hrozbě panoval i v armádě. Ta samozřejmě nemohla zapomenout na potupu, kterou jí přinesl debakl v první válce a začala vypracovávat nové plány bojových operací na teritoriu Čečenska prakticky současně s podepsáním Chasavjurských mírových dohod. Žádný z vysokých důstojníků nepochyboval, že se ruská vojska do Čečenska dříve či později vrátí a napraví své předchozí chyby. Proto také v silových složkách neexistovala opozice vůči vojenskému zásahu tak jako tomu bylo během války první. Velmi k tomu přispěla i skutečnost, že na rozdíl od událostí roku 1994, tentokrát nedošlo k napadení malé země usilující o samostatnost obrovskou mašinérií ruské armády. Nyní to bylo samotné Rusko, které bylo napadeno a muselo se bránit násilnému pokusu o vytvoření „Kavkazského islámského státu“.²¹ Stejně tak útok na Dagestán poskytl Kremlu vítaný důkaz toho, že Čečenci si za 5 let samostatnosti nedokázali vybudovat fungující stát a nezávislá Ičkeria²² představuje trvalé bezpečnostní riziko v oblasti.

Úspěšný vstup do války umožnily Rusku i další faktory – hospodářská krize z roku 1998 již kulminovala a ekonomická situace se zvláště vlivem rostoucích cen surovin začala pomalu zlepšovat. I když kompletní reforma armády byla stále ještě v nedohlednu, podařilo se snížit početní stavy vojsk spadajících pod ministerstvo obrany ze 2,5 mil v roce 1994 na 1,2 mil v roce 2000²³, což umožnilo mnohem efektivnější distribuci finančních prostředků. V neposlední řadě se zvýšil i samotný vojenský rozpočet.

Na rozdíl od roku 1994, kdy podle některých tvrzení byl jediným důvodem, proč nedošlo k osobním jednáním na úrovni Jelcin – Dudajev, osobní antipatie ruského prezidenta k jeho čečenskému protějšku; v roce 1999 de facto nebylo s kým v nějaká jednání vstoupit. Demokraticky zvolený prezident Čečenské republiky Aslan Maschadov neměl ve své zemi dostatečně silný vliv na wahhabistickou opozici.²⁴ Ke té které se sice hlásilo jen 5 - 10%²⁵

---

²¹ Emír Chattáb se nechal slyšet, že cílem tohoto státu je sjednotit všechny muslimské národy v oblasti, a že rozlohou bude dosahovat od pobřeží Černého moře ke Kaspickému. Více viz: Souleimanov, E.; *citované dílo*, s. 208

²² Džochar Dudajev přidal slovo Ičkeria do oficiálního názvu Čečenské republiky 14.1.1994. Podle vlastních slov tak učinil proto, aby vyjádřil absurdnost neexistujícího pojmu Čečenská republika, který se objevil v nově přijaté ruské ústavě. Samotný název Ičkeria má původ v turkickém „ičeri“, „ičkeri“ – což znamená vnitřní (země). Podrobněji viz: Souleimanov, E.; *citované dílo*, s. 123

²³ Balabán, M.; *citované dílo*, s. 127

²⁴ Termín wahhabismus označuje islámské učení, vzniklé v polovině 18. století na území arabského poloostrova v rámci reformního hnutí sdruženého kolem Muhammada Abd al-Wahhaba. On a jeho učedníci volali po obnovení čistoty raného islámu, tedy islámu zbaveného všech pohanských vlivů či pozdějších „kacířských“

populace, ovšem byla výborně organizovaná, disponovala nejlépe vycvičenými i vyzbrojenými bojovníky a její členové byli absolutně oddáni svým vůdcům. Co ale pozici Maschadova ohrožovalo nejvíce, k wahhabismu stále více inklinoval hrdina první čečenské války, dříve relativně umírněný Šamil Basajev. Ovšem na druhou stranu, ani premiér a pozdější prezident RF Putin neměl vhodnou pozici k jednání. Za svou stále rostoucí popularitu vděčil hlavně nekompromisnímu postupu v čečenské otázce. Hrozilo reálné nebezpečí, že pokud by se pokusil válečné operace ukončit, bude to mít negativní vliv na jeho podporu u voličů.

---

výdobytků. Používání termínu wahhabismus pro novodobá extremistická hnutí plně neodpovídá, teoreticky správnější by bylo označovat je termínem radikální salafisté eventuelně džihadisté. Podrobněji k této problematice viz: Souleimanov, E.; *citované dílo*, s.192

²⁵ - *tamtéž*, s. 198

II. Strategické cíle

Strategii, kterou se Kreml snažil použít v počáteční fázi první čečenské války, by bylo možné charakterizovat předpokladem, že se Čečenci při pohledu na ruské tankové kolony sami dobrovolně vzdají myšlenky na nezávislost. Ve prospěch této úvahy hovoří relativně malý počet vojáků a bojové techniky, nasazených v prvních dnech operace. Dne 11. 12. 1994 v 7 hodin ráno se tak ve třech nástupních směrech dalo do pohybu pouhých 23 500 vojáků (19 000 patřilo do sestavy MO, 4500 do sestavy MVD), kteří byly podporováni cca. 80 tanky, 208 obrněnými transportéry a několika desítkami vrtulníků a bitevních letounů.¹

Jen pro srovnání, na počátku druhé čečenské války vrhlo Rusko do bojů 93 000 mužů (57 000 MO, 36 000 MVD), kteří byli podporováni 1650 tanky a obrněnými transportéry, 480 dělostřeleckými a raketovými systémy, 68 vrtulníky a několika desítkami letounů různých typů.²

O naprostém podcenění protivníka vypovídala i prohlášení čelných představitelů armády, že cíle operace, tedy obnovení ústavního pořádku v Čečenské republice se podaří dosáhnout do konce roku 1994. V kontextu je rovněž zajímavé zmínit, že jak přesně si kremelští jestřábové ono „obnovení ústavního pořádku“ představovali, se nikdy nezjistilo. Jak víme, do konce roku 1994 se vítězství rozhodně dosáhnout nepodařilo a ruská vojska zabředla do vleklé guerrilové války, na kterou nebyla připravena. S postupujícím časem začalo být stále více zřejmé, že armáda nedisponuje žádným dlouhodobým plánem, co v nastalé situaci dělat a pouze zmateně improvizuje.³

Předpokládá se, že při plánování operace, jež měla vést k „obnovení ústavního pořádku na území Čečenské republiky“, se generální štáb ruské armády nechal inspirovat bleskovými operacemi americké armády na Haiti a v Perském zálivu, které proběhly velice rychle, za minimálních vlastních ztrát a dosáhly požadovaného politického výsledku. Bohužel zodpovědní generálové si neuvědomili, že hornaté Čečensko není přehlednou iráckou pouští

---

¹ Souleimanov, E.; *Konflikt v Čečensku*, Praha 2007, s. 177

² de Haas, M.; *The Use Of Russian Airpower In The Second Chechen War*, Defence Academy of The UK, 08.7. 2003, s. 12, viz.: <http://www.defac.ac.uk/colleges/csrc/document-listings/russian/b59> [staženo 7. 9. 2006] a Souleimanov, E.; *citované dílo*, s. 231

³ Balabán, M.; *Vojenské, politické a ekonomické aspekty postavení Ruské armády v ruské společnosti v 90. letech*, disertační práce na Institutu mezinárodních studií FSV UK v Praze 2000, s. 105 [rukopis]

a na rozdíl od amerických operací, v jejich případě bude žádoucí zajistit trvalou vojenskou kontrolu dobyté oblasti.

Sázka na protidudajevskou opozici (jak bylo zmíněno v první kapitole) představovanou Prozatímní radou Čečenské republiky a jejím předsedou Umarem Avturchanovem, se ve svých důsledcích ukázala špatnou. Jednotliví opoziční vůdci mezi sebou nekooperovali, motivem jejich chování byl ve většině případů pouze nesouhlas s rozdělením moci ve státě (tzn. dostali méně, než byly jejich ambice) a navíc, když po zpackaném útoku na Groznyj 26. listopadu vyšla najevo mohutná ruská podpora, opoziční vůdci ztratili v očích veřejnosti poslední zbytky legitimacy.⁴ Nehledě na následné zhoršení postavení protidudajevské opozice – o čemž její vůdci ruského prezidenta Borise Jelcina informovali a dokonce ho důrazně varovali před vojenskou invazí na území vzpurné republiky - kremelští plánovači s aktivní účastí opozice ve svých plánech nadále počítali.⁵ Dle jejich přesvědčení bylo zapotřebí pouze dobýt prezidentský palác v Grozném a Dudajevův režim se sám zhroutí. Ve svých důsledcích ovšem ruská invaze přinesla efekt vpravdě opačný. Čečenci zapomněli na vzájemné rozpory a všechny významné klany podpořily Džochara Dudajeva v boji proti ruským vojskům.

Dalším velkým omylem, kterého se kremelští jestřábové ve vztahu k čečenské válce dopustili byla představa, že nyní již svobodný ruský tisk bude zachovávat armádě loajalitu stejně, jako tomu bylo za sovětských časů. Nikdo tehdy nebral v potaz potřebu vypracování konsistentní propagandy a dokonce se nikdo ani nepokusil instruovat nižší velitele, jak by měli s novináři jednat. Tisková prohlášení ruských velitelů se omezovala pouze na nic neříkající fráze nebo hůře na jasně prokazatelné lži, které ruští novináři rozhodně nehodlali akceptovat.⁶ Díky často až nepřátelskému vztahu mezi novináři a ozbrojenými složkami země se ruští (ale i zahraniční) reportéři stále častěji dostávali na čečenskou stranu fronty. Zde, celkem logicky bombardováni ruským letectvem a dělostřelectvem, přejímali pročečenské

---

⁴ Souleimanov, E.; *citované dílo*, s. 126

⁵ - *tamtéž*, s. 127

⁶ Například v průběhu leteckého bombardování Grozného přišla oficiální místa s tezí, „...že požáry a výbuchy jsou zinscenovány samotnými čečenskými povstalci, kteří se snaží zdiskreditovat federální vojska v očích veřejnosti.“ a nebo, že „... letadla útočící na Groznyj vzlétají z Ázerbajdžánu.“ Podrobněji viz: Souleimanov, E.; *citované dílo*, s. 138

postoje. Reportáže, které v těchto podmínkách psali, přispívaly k ještě důraznějšímu odmítání čečenské kampaně v očích ruské i světové veřejnosti.⁷

Strategie, kterou zvolil premiér a později prezident RF Putin během druhé čečenské války, byla zcela odlišná. Zprvée, s ohledem na nepředvídatelnou reakci domácího veřejného mínění byl přijat způsob „postupného dávkování informací“. Krátce po útoku několika skupin čečenských bojovníků na Dagestán (hovoří se o 1500 až 2000 mužích pod vedením Šamila Basajeva) Moskva deklarovala, že cílem bojových operací bude pouze vyhnání těchto útočníků z Dagestánu. O další, v pořadí druhé válce v Čečensku se vůbec nemluvílo. Federální operace v Dagestánu skončily úspěchem a Kreml deklaroval nový cíl, tentokrát vytvoření „cordonu sanitaire“ v severním Čečensku. Oficiálním důvodem byla snaha o předcházení útokům ozbrojených band z území zhroucené republiky. Dokonce se objevily spekulace, že by mohlo dojít ke vzniku dvou čečenských republik s tím, že hranicí by se stala řeka Těrek. Severní část měla být opět připojena k Ruské Federaci a jižní ponechána svému osudu. Jedním ze známých propagátorů této myšlenky byl i Alexandr Solženicyn.⁸

Jako by mlhy ohledně skutečných cílů vojenské operace nebylo dost, na tiskové konferenci 30.9. 1999 položil jistý novinář Vladimíru Putinovi otázku, zda „...slibuje, že se druhá čečenská válka konat nebude.“ Odpovědí mu bylo rezolutní „Slibuji.“⁹ Těžko říci, zda se jednalo o účelovou lež nebo zda v tuto dobu byla možnost rozdělení Čečenska stále ještě zvažována. Jisté však je, že se ruské jednotky na řece Těrek nezastavily a pokračovaly v postupu dále na jih.

Jestliže první čečenská válka měla kopírovat americké vojenské operace na Haiti a v Perském zálivu, ve druhé čečenské kampani se Rusové, poučení z minulých chyb. Snažili aplikovat strategii, kterou použilo NATO během kosovské krize. To znamená pomocí masivních leteckých útoků rozvrátit komunikační a zásobovací linie nepřítele a znemožnit mu tak vedení efektivní bojové činnosti. Uskutečňování této strategie v nížinných oblastech

---

⁷ U nás patří mezi nejznámější: Anna Politkovska, Petra Procházková, Carlotta Gall, Jaromír Štětina

⁸ Souleimanov, E.; *citované dílo*, s. 228

⁹ S odkazem na ruskou organizaci Memorial, zabývající se ochranou lidských práv, uvádí toto tvrzení ve své knize Emil Souleimanov. Souleimanov, E.; *citované dílo*, s. 242

severního Čečenska se ruským vojenským silám poměrně dařilo, problémy nastaly ve chvíli, kdy se boje přenesly na hornatý jih.¹⁰

Nesporným důkazem svědčícím o tom, že druhá čečenská operace byla mnohem promyšlenější než ta předchozí, je taktické přesunování zodpovědnosti za průběh bezpečnostních operací na teritoriu Čečenska z Ministerstva obrany (MO) na Federální bezpečnostní službu (FSB) v únoru 2001 a následně z FSB na Ministerstvo pro vnitřní záležitosti (MVD) v srpnu 2006.¹¹ Prezident Putin chtěl přesuny vrchního velení dát jasně najevo, že situace v Čečensku nestagnuje, ale naopak stabilně se zlepšuje. V prvním případě se jednalo o poselství, že válka je u konce a přichází doba protiteroristických operací, které bude provádět FSB. Ve skutečnosti se jednalo pouze o gesto, neboť vojska MO nadále zůstávala v zemi a používání těžkých zbraní v bojích se skupinami povstalců rozhodně nebylo mezi lety 2001 až 2003 výjimkou. Předání vrchního velení pod MVD pak neznačilo nic jiného než formální ukončení protiteroristických operací (časově koresponduje likvidací posledního z řady starých polních velitelů – Šamila Basajeva) a degradaci zbývajících povstalců na pouhé kriminální živly. Nutno přiznat, že v této době skutečně došlo ke znatelnému poklesu aktivity čečenských bojovníků i když sporadickým útokům zejména na členy proruské čečenské samosprávy se stále zabránit nedařilo.

Na rozdíl od prvního čečenského konfliktu Kreml konečně rezignoval na využití čečenské opozice z počátku 90. let, kterou domácí obyvatelstvo nikdy neuznávalo a která na území Čečenska neměla žádný podstatný vliv. Naopak vrcholným představitelem proruského Čečenska byl pro mnohé velmi překvapivě vybrán muž, který během první války aktivně bojoval proti ruským vojskům, bývalý čečenský muftí Achmed Kadyrov. Jeho cesta od nesmiřitelného boje k aktivní spolupráci s Kremlem byla velmi spletitá. Mezi válkami patřil A. Kadyrov mezi zaryté odpůrce wahhabistického učení a snažil se potírat jejich vliv kdekoli se k tomu naskytlá příležitost. Po invazi do Dagestánu se kategoricky odmítl účastnit nové války s Ruskem, což vedlo k tomu, že ho v říjnu 1999 Maschadov zbavil funkce muftího

---

¹⁰ Grau, L.W.; *Technology and the Second Chechen Campaign: Not All New and Not That Much*, Defence Academy of The UK, 27.8. 2003, s. 102, viz: <http://www.defac.ac.uk/colleges/csrc/document-listings/caucasus/p31> [staženo 7. 9. 2006]

¹¹ Coffey, M.; *Military Learning Between the Chechen Wars*, The School of Russian and Asian Studies, 24.10. 2006, viz: http://www.sras.org/military_learning_between_the_chechen_wars [staženo 7. 5. 2009]
a McGregor, A.: *Russia Reorganizes its War on Terrorism*, The Jamestown Foundation, Washington, 21.9. 2006, viz: http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=32066 [staženo 7. 5. 2009]

a šariátský soud nad ním vynesl rozsudek smrti. A. Kadyrov se stáhl do oblasti východního Čečenska, které prohlásil za zónu prostou wahhabismu.¹² Počátkem listopadu pak spolu s bratry Jamadajevovými umožnil federálním vojskům vstup do města Gudermes a jeho obsazení bez boje. Do funkce proruského čečenského prezidenta byl uveden 12. 6. 2000 a až do atentátu dne 9.5. 2004¹³ v souladu s přáním V. Putina aktivně prosazoval politiku „čečenizace“.

Politika „čečenizace“ není ničím jiným než předáváním odpovědnosti za situaci v zemi domácím klanům více či méně loajálních Moskvě. Výsadního postavení se samozřejmě dostává klanu Benoj, ze kterého pochází Kadyrovové. Ti dostávají největší část peněz z federálního rozpočtu a podařilo se jim také vytvořit početně nejsilnější ozbrojené složky; nyní již ztotožněné s ozbrojenými složkami proruské Čečenské republiky. S „čečenizací“ též úzce souvisí rozsáhlá amnestie, vyhlášená roku 2002, která slibovala beztrestnost všem bojovníkům, kteří složí zbraně do rukou kadyrovovým vojenským oddílům. Nejednalo se o první pokus tohoto typu, amnestie byla vyhlášována několikrát i během první čečenské války, ale ruská vojska podmínky amnestie nikdy příliš nedodržovala, Čečenci ruským vojákům nevěřili¹⁴ a amnestie tak stěží mohly přinést kýžený efekt. Amnestie vyhlášená v červnu 2003 však byla zcela jiná. Čečenští bojovníci se měli vzdát do rukou proruských čečenských ozbrojených složek a beztrestnost jim zaručil sám prezident Achmed Kadyrov. Jak se ukázalo, důvěra Čečenců mezi sebou navzájem byla mnohem vyšší, a tak relativně velké množství povstalců zbraně skutečně složilo. Bylo mezi nimi i několik výše postavených povstaleckých velitelů. Poměrně zarážející je ale fakt, že ty samé osoby se o několik týdnů později objevily v politických a bezpečnostních strukturách Čečenské republiky¹⁵. Je velkou neznámou, nakolik budou tito rehabilitovaní rebelové v budoucnu Moskvě loajální.

---

¹² Šamil Basajev vypsál odměnu na hlavu A. Kadyrova, která postupně dosáhla výše 1 milionu USD. Podrobněji o osobě Achmeda Kadyrova viz: Souleimanov, E.; *citované dílo*, s. 293-298

¹³ K atentátu došlo během vojenské přehlídky u příležitosti Dne vítězství na stadionu Dinamo v Grozném. Exploze zabila nejen Achmeda Kadyrova, ale spolu s ním zemřelo i dalších 30 diváků, dalších 56 bylo zraněno. Mezi zraněnými byl i tehdejší velitel uskupení vojsk na Severním Kavkaze generálplukovník Valery Baranov, který kvůli explozi přišel o nohu. AFP 29.8. 2008

¹⁴ Známy je případ Turpal-Aliho Atgerijeva, který se dle předchozí dohody dostavil k vyjednávání s tehdejším ředitelem FSB v Čečensku, ovšem po příchodu na smlouvané místo byl okamžitě zatčen a později odsouzen k 15-ti letům vězení. Dále viz: Souleimanov, E.; *citované dílo*, s. 311

¹⁵ - *tamtéž*, s. 312

Poslední novinkou oproti první čečenské kampani byla zcela přehodnocená strategie Kremlu ohledně vedení informační války. V první řadě se Vladimíru Putinovi a jeho nejbližším spolupracovníkům podařilo zcela ovládnout domácí média. Novináři, kteří do té doby psali kritické články vůči situaci na Kavkaze nebo politice ruského prezidenta, byli donuceni změnit styl psaní nebo byli rovnou propouštěni. Aby bylo možné kontrolovat informace, které se z prostoru bojiště dostávají na veřejnost, došlo dne 26. ledna 2000 v Severokavkazském vojenském okruhu k vytvoření Jednotného informačního centra. Toto centrum je zapovězeným územím pro zahraniční novináře a pod plnou kontrolou ruských vládních institucí. Podařilo se tak téměř zastavit proud „propagandisticky nevhodných“ zpráv vycházejících z čečenského válčiště a výrazně usnadnit situaci jednotlivým velitelům, kteří již nemusí každou svoji akci dlouze obhajovat v tisku. O tom, že tím byla ztížena veřejná kontrola případných excesů, netřeba se dále rozepisovat.

Poslední ránu na bojišti informační války si Čečenci zasadili sami. V přímém kontrastu s pohostinným chováním vůči novinářům, tak známým z první čečenské války, se začaly množit případy únosů a někdy i vražd zahraničních novinářů na územích ovládaných čečenskými bojovníky. Stěží proto překvapí, že se novináři většinou spokojili s oficiálními kremelskými stanovisky a neriskovali své životy ve snaze tato stanoviska ověřovat. Moskvě se tak na rozdíl od předchozí situace podařilo získat téměř úplný informační monopol. V podstatě jediným větším ruským médiem schopným přinášet jiné než oficiální informace se stala *Novaja Gezeta*. Mezi její nejznámější reportéry patřila až do své násilné smrti v říjnu 2006 i Anna Politkovska.

III. Systém velení

Bezpochyby nejzásadnějším nedostatkem systému velení během první čečenské války byla jeho naprostá roztržitost. Pramenila ze snahy Borise Jelcina o udržení kontroly nad dříve všemocným vojensko – průmyslovým komplexem. Ruský prezident již během svého prvního funkčního období provedl, věren prastaré zásadě „rozděl a panuj“, množství rozsáhlých restrukturalizačních a redислоkačních opatření, která se ve svých důsledcích dotkla snad každého útvaru vojsk ministerstva obrany (*ministerstvo oborony* - MO). Mnoho útvarů bylo v této době zrušeno nebo převeleno k silovým složkám jiných ministerstev, zejména pak k ministerstvu vnitra (*ministerstvo vnutrennich děl* - MVD).¹

Navíc, velké množství čerstvě propuštěných vojáků na trhu práce způsobilo, že si téměř každé ministerstvo mohlo ve velmi krátkém čase vytvořit svoji vlastní „soukromou armádu“ poměrně značné síly a kvalitního výcviku. Proto jen těžko překvapí, že během obou čečenských válek se kromě regulérní armády (síly MO) do bojů zapojily jednotky snad 12-ti ministerstev a organizací. Jednalo se například o útvary spadající pod MVD, FSK/FSB, FAPSI, ministerstvo spravedlnosti, ministerstvo dopravy (železniční vojska), ministerstvo pro mimořádné situace, pohraniční stráž atd.

Subordinace velení během zahájení operací v Čečensku v souladu s Jelcinovým dekretem ze 30.11. 1994²

Ministr obrany gen. Pavel Gračov			
FSK/FSB Sergej Štěpašin	MVD gen. Viktor Jerin	SKVO (MO) gen. Alexej Mitjuchin (25.2. 1995 ho nahradil gen. Anatolij Kvašnin)	Pohraniční stráž plk. Andrej Nikolajev

¹ Orr, M.; *Better Or Just Not So Bad? An Evaluation Of Russian Combat Effectivness In The Second Chechen War*, Defence Academy of The UK, 27.8. 2003, s. 83, viz: <http://www.defac.ac.uk/colleges/csrc/document-listings/caucasus/p31> [staženo 7. 9. 2006]

² Jenkinson, B.C.; *Tactical Observation from The Grozny Combat Experience*, dissertation, Faculty of the US Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas USA, s. 38 [rukopis]

Každé z těchto vojsk disponovalo svými vlastními technickými prostředky, logistickým aparátem, bojovými prostředky a dokonce i zdravotnickým zařízením (samozřejmě vyskytovaly se zde rozdíly, zejména ve vztahu k velikosti daného kontingentu). Nesmírně složitá skladba vojsk bojujících v Čečensku měla za následek neustálé problémy se zásobováním, údržbou bojové techniky, logistikou a kladla přemrštěné nároky na již tak nedostatečné množství komunikací v oblasti. Co hůře, jednotky ostatních ministerstev naprosto neovládaly armádní procedury pro navádění dělostřelecké palby či leteckých útoků.³ Komunikační prostředky jednotlivých ministerstev byly velice často vzájemně nekompatibilní a používání odlišné taktiky úplně znemožňovalo jakoukoli snahu o efektivní bojovou spolupráci. Příмым důsledkem bylo množství případů „přátelské palby“, kdy čečenští bojovníci svými jednotkami úmyslně manévrovali tak, aby se dostaly do prostoru mezi dvěma ruskými jednotkami. Jakmile tohoto místa dosáhli, vypálili několik střel do obou směrů a rychle se stáhli. Pokud se lest vydařila, ruské jednotky zahájily palbu jedna na druhou.⁴ V některých případech trvalo i hodinu, než se zjistilo že palba je vedena proti vlastním vojákům.

Ovšem nutno dodat, že jednotlivá ministerstva se sebou často programově komunikovat odmítala. V Moskvě totiž právě v této době vrcholil boj o moc a úřady státní správy se doslova předháněly v tom, který z nich přinese prezidentovi na stůl lepší výsledky a shrábne tak větší díl z již tak dost hubeného státního rozpočtu. Například vztah mezi ministerstvem obrany (MO) a ministerstvem vnitra (MVD) by bylo možné nejlépe popsat slovem „nepřátelský“⁵; v průběhu kampaně se objevilo několik podivných incidentů, kdy příslušníci sil MVD zahájili střelbu na jednotky MO a naopak. Dokonce je zdokumentováno několik případů, kdy zdravotníci odmítli poskytnout pomoc raněným příslušníkům jiných ministerstev, pokud za to nedostanou přímo zapláceno.⁶

---

³ Blandy, C.W.; *Chechnya: Two Federal Interventions An Interim Comparison And Assessment*, Defence Academy of The UK, 19.8. 2003, s. 18
viz: <http://www.defac.ac.uk/colleges/csdc/document-listings/caucasus/p29> [staženo 7. 9. 2006]

⁴ Jenkinson, B.C.; *citované dílo*, s. 87

⁵ Blandy, C.W.; *Citované dílo*, s. 18

⁶ Orr, M.; *Citované dílo*, s. 83

Roztříštěnost velení spolu s naprosto diletantským přístupem k plánování bojových operací způsobila nejhorší ruský debakl první války – silvestrovský útok na Groznyj. 31.12. 1994. V dopoledních hodinách zahájila 131. „majkopská“ brigáda spolu s 81. a 129. motostřeleckým plukem útok s cílem dobýt prezidentský palác. Rozkaz k útoku byl vydán za situace, kdy neexistovaly žádné věrohodné údaje o pozicích a počtech nepřítele,⁷ útočícím jednotkám nebyla předem zajištěna palebná podpora a vojáci dokonce neměli k dispozici ani podrobné mapy města. Rozkaz k útoku nebyl odvolán ani poté, co se ho některé z jednotek vůbec odmítly účastnit (jednalo se o jednotky MVD, které pro tento účel nebyly vycvičeny a 104. výsadečnou divizi, která disponovala pouze lehkými vozidly a pro boj ve městě nedostatečnou pancéřovou ochranou). Došlo tak k paradoxní situaci, kdy útočící ruská vojska byla početně slabší než čečenští obránci. Přitom ve vojenských manuálech se jako minimální početní převaha pro vedení úspěšného útoku v městské zástavbě uvádí poměr 6:1 ve prospěch útočnicka.⁸

Operace dopadla katastrofálně. Čečenským bojovníkům se zničením čelních a koncových vozidel podařilo zablokovat ruské obrněnce v ulicích Grozného. Většina nedostatečně vycvičených ruských vojáků základní služby odmítala pod palbou vystoupit z obrněných transportérů, v jejichž troskách byli také později nalezeni. Cena, kterou armáda za tuto avantýru zaplatila byla obrovská. Ztráty činily cca. 1000 mrtvých (zabiti byli i téměř všichni příslušníci štábu 131. brigády včetně jejího velitele plk. Savina) a 74 zajatých. Zničeno bylo 20 z 26 tanků, 102 ze 120 obrněných transportérů a všech 6 protiletadlových kompletů ZSU 23-4 „Šilka“.⁹

Symptomatické je, že to byl sám Gračov, kdo po zpackaném pokusu o násilné sesazení Dudajeva z 26. listopadu s notorickým ruským pocitem nadřazenosti vůči kavkazským národům prohlásil, že „Nikdy bych nedopustil, aby tanky vjely do města. To je zoufalá ignorace. A za druhé, kdyby bývala útočila armáda, všechno by se dalo vyřešit za dvě hodiny s jedním plukem výsadkářů.“¹⁰ Jedno z možných vysvětlení, proč k takto diletantsky

---

⁷ Ruští plánovači se zcela mylně domnívali, že čečenští bojovníci zaujali v Grozném poziční obranu ve dvou sledech, kolem centra města a poté kolem samotného prezidentského paláce. Ve skutečnosti ale Čečenci zvolili pro ně mnohem výhodnější manévrový boj.

⁸ Jenkinson, B.C.; *citované dílo*, s. 53-62

⁹ - *tamtéž*, s. 56

¹⁰ In Izvěstija 29.11. 1994. Citováno dle: Souleimanov, E.; *Konflikt v Čečensku*, Praha 2007, s. 127

připravenému útoku vůbec došlo, přinesl předseda Obranného výboru Státní dumy S. Jušenko, který tvrdil, že se o útoku na Groznyj rozhodlo náhle, během pitky pořádané u příležitosti Gračovových sedmačtyřicátých narozenin.¹¹

Tím se dostáváme k otázce postupu při plánování bojových operací během první čečenské války. Je s podivem, že ačkoli to byli Rusové, kteří na vojenské plánování začali jako první pohlízet jako na samostatnou vědní disciplínu a také jako první přišli s použitím matematického modelování, najednou jako by zapomněli na všechny poučky a učebnice. Na většinu vzniklých situací reagovali ad hoc.¹² Bez jakéhokoli operačního záměru, kalkulace rizik – dokonce se v mnoha případech ani nepřemýšlelo, jaký druh vojska a v jakém počtu by byl pro danou operaci nejvýhodnější, prostě se do akce poslalo to, co bylo zrovna „po ruce“. Výše zmíněné problémy měly jednoho společného jmenovatele, kterým byly časté přesuny odpovědnosti za hlavní velení celé operace - MVD na MO a zpět. Jak se později ukázalo v Dagestánu, MVD na vedení tak rozsáhlých bojových operací prostě nestačilo.

Série drtivých vojenských úspěchů, kterých Rusové dosáhli od podzimu 1999 do začátku roku 2000, byla, jak poznamenal generálplukovník Viktor Kazancev, velitel Severokavkazské vojenské oblasti, „způsobena analýzou minulých chyb, vzájemnou koordinací silových složek, důkladným plánováním a v neposlední řadě účastí armády na společných cvičeních silových složek ostatních resortů.“¹³ Skutečně, v letech 1992-1994 neproběhlo jediné cvičení na divizní nebo vyšší úrovni¹⁴ a ani v průběhu první čečenské války bojové jednotky nenacvičovaly provádění náročnějších bojových operací, jako byl boj o Groznyj nebo pátrání po bojovnicích v horách. Vezmeme-li v úvahu, že největší starostí generálního štábu bylo vůbec početně zajistit tento relativně malý kontingent, absence společných cvičení jen těžko překvapí.¹⁵ Došlo totiž k tomu, že v důsledku snahy o zachování co největší části struktury bývalé sovětské armády, byla většina jednotek redukována na pouhých 20 – 40% bojových

---

¹¹ Souleimanov, E.; *citované dílo*, s. 139

¹² Blandy, C.W.; *Citované dílo*, s. 16

¹³ - *tamtéž*, s. 41

¹⁴ Jenkinson, B.C.; *citované dílo*, s. 35

¹⁵ Počet vojáků ruské armády (počítány výlučně jednotky MO), nasazených během první války v Čečensku, nikdy nepřekročil 30 000 mužů.

stavů. Aby bylo možné tyto „kostry“ vojenských útvarů vůbec vyslat na Kavkaz, vytvářely se z nich tzv. Složené jednotky.¹⁶

V praxi to znamenalo, že původní útvary byly sloučeny nebo doplněny tak, aby jejich početní stav odpovídal cca. 60% nominálních bojových stavů.¹⁷ Doplnění jednotek probíhalo dvěma způsoby. Buď byli za finanční odměnu najímáni, takoví vojáci se označovali jako „kontraktniki“ a během první čečenské války se na početních stavech podíleli zhruba 7%. Druhou možností, jak zajistit potřebný počet vojáků v bojových jednotkách, bylo doplňování z vlastních zdrojů a to v podstatě kýmkoli, bez ohledu na odbornost a stav konkrétních vojáků. Vojáci vycvičení k obsluze radiolokátorů se ze dne na den stávali odstřelovači apod. Některé Složené jednotky vznikaly až po cestě do Čečenska, jejich příslušníci se tak navzájem vůbec neznali, měli každý za sebou odlišný výcvik a tak o nějaké efektivní bojové spolupráci nemohla být řeč.¹⁸

Na odstranění těchto tragických problémů s vycvičeností a nízkými početními stavy jednotek se začalo pracovat již od roku 1996. Počet vojenských cvičení, i když stále nevalný, začal přece jen narůstat. Od divizních cvičení zaměřených převážně na koordinaci bojové činnosti, přes nácviky spolupráce ozbrojených složek jednotlivých silových ministerstev, až po velitelsko-štábní cvičení Západ 99.¹⁹ Výrazně se zlepšila situace i co se týče početních stavů jednotek. Byly zrušeny neperspektivní útvary. Byl vydán rozkaz, zakazující vysílání vojáků základní služby do bojových zón, pokud v armádě neodsloužili alespoň jeden rok.²⁰ Aby nedošlo k opakování fiaska se Složenými jednotkami, byly vytvořeny Síly stálé připravenosti, které byly udržovány na 80% bojového stavu mužstva a plně vyzbrojeny. Podíl *kontraktníků* se také zvýšil (bohužel totéž nelze říci o jejich kvalitě) a to až na 40% z celkového počtu vojáků MO nasazených v Čečensku.²¹

---

¹⁶ Orr, M.; *Citované dílo*, s. 88

¹⁷ I tento početní stav byl bezpochyby zcela nedostatečný a velmi omezoval možnosti použití těchto jednotek.

¹⁸ Orr, M.; *Citované dílo*, s. 88

¹⁹ Balabán, M.; *Vojenské, politické a ekonomické aspekty postavení Ruské armády v ruské společnosti v 90. letech*, disertační práce na Institutu mezinárodních studií FSV UK v Praze 2000, s. 130 [rukopis]

²⁰ Později kvůli problémům s rotacemi jednotek během druhé čečenské války byla kvóta snížena na 6 měsíců. Ovšem ne vždy se dodržovala. Více viz: Orr, M.; *Citované dílo*, s. 89

²¹ - *tamtéž*, s. 90

Další změny, vedoucí ke zefektivnění systému velení začaly až s nástupem Vladimíra Putina do funkce předsedy vlády Ruské federace. Počátkem roku 1999 byla založena Protiteroristická komise, jejíž členové se rekrutovali převážně z řad pracovníků FSB. Úkolem komise je sběr informací, analýza rizik a navrhování možných řešení, která předkládají přímo nejvyšším špičkám Kremlu. Krátce poté byla při této komisi vytvořena i Jednotná databanka informací pro problémy týkající se terorismu.²² Výrazně se tak přispělo ke zjednodušení toku informací mezi jednotlivými resorty. To bylo v přímém kontrastu s první čečenskou válkou, kdy obdobnou databází disponovalo každé ze tří nejdůležitějších ministerstev. Ovšem, jak již bylo zmíněno dříve, žádná komunikace mezi nimi neexistovala.

Velice důležitým krokem k efektivní bojové spolupráci se stalo vytvoření Sdružené skupiny vojsk (*objedinennaja gruppirovka vojsk – OGV*) na Severním Kavkaze. Velitelem tohoto uskupení se stal generálplukovník Viktor Kazancev (MO) a v jeho štábu mají své zástupce všechna ministerstva, která se jakýmkoli způsobem účastní bojových operací v Čečensku, silami MVD počínaje a železničními vojsky konče. Konečně se tak podařilo alespoň částečně odstranit onu tragickou roztržitost velení. O tom, jak tento systém jednotného velení vypadá, vypovídá následující diagram:

---

²² Blandy, C.W.; *Citované dílo*, s. 37

Struktura velení SKVO během druhé čečenské války²³

Sdružená skupina vojsk na Severním Kavkaze (OGV) gen. Kazancev			
Operační uskupení Západ gen. Šamanov	Operační uskupení Sever gen. Bulgakov	Operační uskupení Východ gen. Trošev (v květnu 2000 nahrazen gen. Popovem)	Operační uskupení Jih gen. Ašurov (začleněno v prosinci 1999)
	Operační uskupení Groznyj (přejmenováno)		
	Operační uskupení Střed (přejmenováno)		

Pozn.: *)Pod velení každého uskupení spadá různorodá směsice bojových praporů a pluků pozemních sil, výsadkových jednotek (VDV), námořní pěchoty, stejně jako speciální jednotky různých ministerstev.

**) Severní bojové uskupení může pokračovat v užívání tohoto názvu, pokud velí operacím v Grozném.

Pro ilustraci považuji za vhodné uvést i strukturu ruského velení během první čečenské války:

Struktura velení SKVO během první čečenské války²⁴

Severokavkazský vojenský okruh (SKVO) gen. Mitjuchin (25.2. 1995 nahrazen gen. Kvašninem)			
4. vzdušná armáda gen. Dějněkin	Armádní skupina Západ gen. Čilindin	Armádní skupina Sever gen. Čindarov	Armádní skupina Východ gen. Rochlin

²³ Orr, M.; *Citované dílo*, s. 85

²⁴ Jenkinson, B.C.; *citované dílo*, s. 41

Sdružená skupina vojsk byla vytvořena z velitelství Severokavkazské vojenské oblasti a jemu podřízené 58. armády. Jejím hlavním velitelem byl jmenován generálplukovník Viktor Kazancev – dřívější velitel Severokavkazské vojenské oblasti. Jeho náčelníkem štábu se stal bývalý náčelník štábu vojenské oblasti, generálporučík Alexandr Baranov. Velitelství generála Troševa v Dagestánu se stalo základem pro Východní bojové uskupení. Severní bojové uskupení vzniklo pod velením generálporučíka Vladimíra Bulgakova, bývalého zástupce velitele Severokavkazské vojenské oblasti pro mimořádné záležitosti. Západnímu bojovému uskupení velel generálporučík Vladimír Šamanov, který byl současně velitelem 58. armády ve Vladikavkaze²⁵. Velitelství Sdružených vojsk bylo původně umístěno ve městě Mozdok, později bylo přemístěno do Chankaly poblíž Grozného.

Ačkoliv tento systém velení vypadá mnohem lépe než chaos první čečenské války, bylo by chybou předpokládat, že vše již funguje tak, jak má. Pouhé tři roky společných cvičení nemohly úplně překonat bariéru rozdílů a vzájemných antipatií mezi ozbrojenými složkami jednotlivých ministerstev. Připočteme-li absenci jakékoli doktríny o spojených silách, zjistíme, že v oblasti spolupráce mezi jednotkami je ještě stále mnoho co zlepšovat. Toho jsou si Rusové samozřejmě dobře vědomi a tak se v oblasti velení setkáváme s poměrně novým jevem, kdy jsou na vyšší velitelské posty v ozbrojených silách jednotlivých ministerstev přidělováni lidé, kteří se navzájem dobře znají a jsou pokud možno zároveň také osobními přáteli.²⁶ Jak se zdá, tento ryzí příklad ruské improvizace slaví mnohé úspěchy.

---

²⁵ Orr, M.; *Citované dílo*, s. 85-86

²⁶ - *tamtéž*, s. 87

IV. Taktika

V první řadě si musíme uvědomit, že ruské vojenské operace v průběhu druhé čečenské války byly mnohem lépe plánovány, než tomu tak bylo v té první. Na místo obligátního pokřiku „*Davaj! Davaj!*“, který se stal typickým prostředkem řešení problémů během první války, přišla na pořad taktika, která by se dala nazvat „Žádný postup bez zabezpečení“.¹ I když byla armáda ruskými médii často kritizována za svůj (příliš) pomalý postup, ruští velitelé se snažili za každou cenu minimalizovat ztráty na vlastních vojácích a co možná nejlépe využít svoji převahu v těžké technice. Dokonce ani vrchní velení armády si již nedovolilo vyvíjet tlak na velitele jednotek, aby splnili plánované termíny dosažení operačních cílů.

Díky analýze bojových operací první války bylo zjištěno, že nejtěžší ztráty v řadách ruské armády byly způsobeny tím, když se špatně vycvičení branci, z nichž někteří nikdy předtím nevystřelili ze střelné zbraně, dostali do přímého kontaktu s nepřítelem, zoceleným několika lety bojů na svém vlastním území. Za kritickou vzdálenost, na kterou nemělo být nepříteli dovoleno se přiblížit, byla určena hranice cca. 300m. Což je maximální účinný dostřel útočné pušky Ak-47 a protitankové střely RPG-7 při palbě na stacionární cíl.² Hlavním úkolem ruských velitelů se tak stalo udržování této třísetmetrové hranice pomocí dělostřelecké baráže, raketometů a leteckých úderů. Nejednalo se o příliš obtížný úkol, dokud ruská vojska postupovala planinami severního Čečenska k řece Terek, ale jeho důležitost rapidně vzrostla v okamžiku, kdy bylo dosaženo úpatí Kavkazu.³

Modelový příklad provedení ruského útoku za druhé čečenské války, který se stával z:

---

¹ Orr, M.; *Better Or Just Not So Bad? An Evaluation Of Russian Combat Effectivness In The Second Chechen War*, Defence Academy of The UK, 27.8. 2003, s. 83, viz: <http://www.defac.ac.uk/colleges/csrc/document-listings/caucasus/p31> [staženo 7. 9. 2006]

² Zajímavé je, že ke stejným východiskům se došlo i při analýzách problémů, kterým musela sovětská vojska čelit během invaze do Afghánistánu. I zde platila ona 300 metrová hranice, kterou dokázal gen. Boris Gromov brilantně využít ve svůj prospěch během operace *Magistral*. Ostatně mnohé z taktických novinek, aplikovaných ve druhé čečenské válce, zdaleka nebylo tak převratných. Byly zapláceny krví již před lety v Afghánistánu

³ Grau, L. W.; *Technology and the Second Chechen Campaign: Not All New and Not That Much*, Defence Academy of The UK, 27.8. 2003, s. 102. viz: <http://www.defac.ac.uk/colleges/csrc/document-listings/caucasus/p31> [staženo 7. 9. 2006]

- vzdušného průzkumu (Su-24MR/MP)
- vzdušného útoku na zjištěné prioritní cíle (Su-24M; Su-25)
- dělostřelecké přípravy/raketového útoku (2S4, Grad)
- rozvinutí pozemní bojové formace, kryté vrtulníky (Mi-24, Mi-17)
- postup motorizované pěchoty s palebnou podporou tanků a BMP ze vzdálenosti 0,5-3 km (T-72, T-80, BMP-2)
- dočištění (*začistka*)

Samostatnou kapitolou se staly boje o čečenské hlavní město – Groznyj. Na rozdíl od zbrklých a chaotických akcí první čečenské války probíhalo obléhání Grozného v zimě 1999/2000 úplně jiným způsobem. Vojenské síly Ruské federace město nejprve obklíčily, ale nijak se nepokoušely vstupovat do zastavěného území. Mezitím nad městem přelétávaly letouny vzdušných sil a shazovaly letáky nabádající civilní obyvatelstvo k neprodlenému opuštění města. Ač to na první pohled nemusí být patrné, tato letáková kampaň znamenala velice důležitý posun v taktice, neboť Rusové si konečně uvědomili, že to nejsou jen zbraně, čím je možné vyhrát válku.⁴

Teprve po vypršení ultimáta začaly do města pronikat malé jednotky průzkumníků či *specnazu*, jejichž úkolem bylo zjistit opěrné body v obraně protivníka a navádět na ně palbu z tanků, děl či raketometů, eventuálně je označit pro letecký útok s použitím přesně naváděné munice.⁵ Až když byl prostor vyčištěn od soustředěných sil čečenských bojovníků, mohla být vyslána pěchota, aby provedla pacifikaci zbylého odporu a obsadila město. Jednoznačně kladným výsledkem tohoto postupu bylo razantní snížení ztrát v řadách vlastních vojáků i bojové techniky (v přímém kontrastu s minulou válkou byl v bojích v ulicích Grozného ztracen pouze jeden jediný ruský tank).⁶ Záporným výsledkem nového taktického přístupu byla naopak destrukce celého města, daleko přesahující škody, napáchané během války první.

---

⁴ Tato taktika slavila úspěch při dobývání Gudermesu a několika menších čečenských měst a vesnic, které se postupujícím vojskům vzdaly bez boje. Z lidsko-právního hlediska sporným bodem byl fakt, že v případě neuposlechnutí výzev, obsažených v letácích, hrozili ruští velitelé likvidací daného sídla dělostřeleckým bombardováním. K čemuž v několika případech došlo.

⁵ Orr, M.; *Citované dílo*, s. 96

⁶ - *tamtéž*

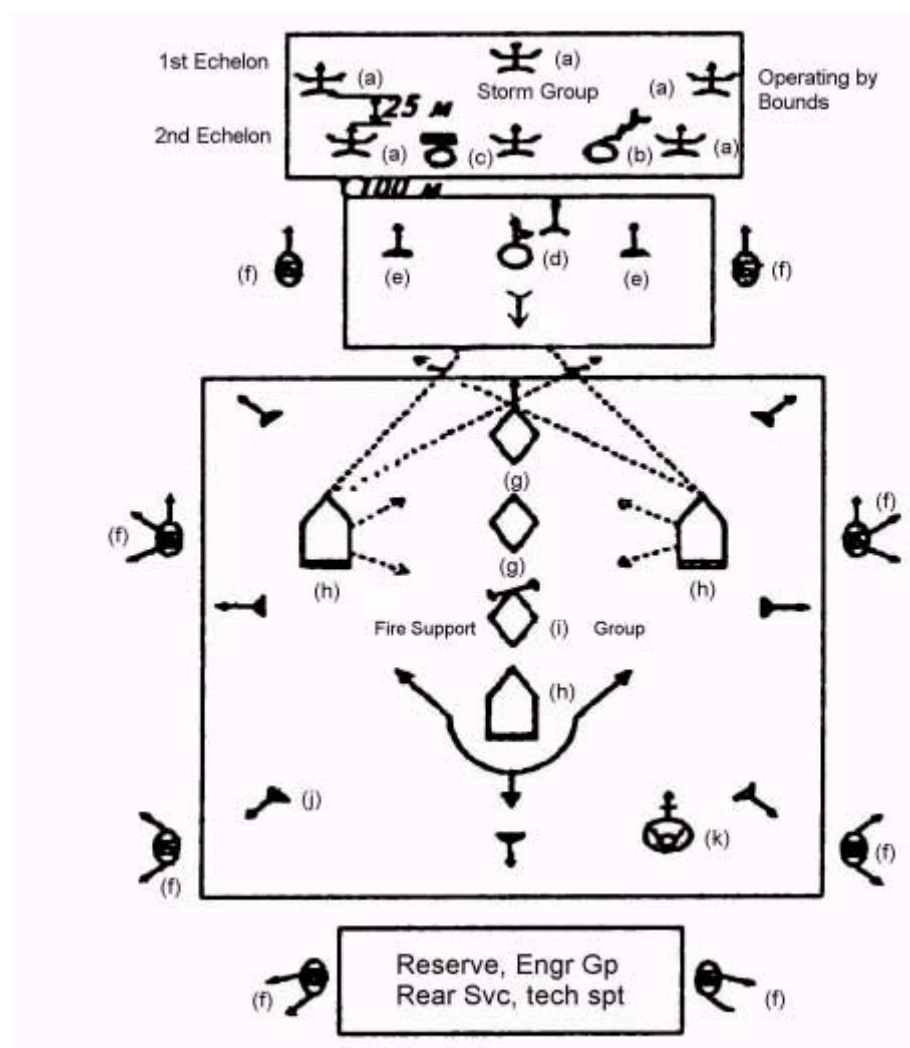
Když už mluvíme o bojích ve stísněných ulicích čečenského hlavního města, nemůžeme zapomenout na novinky v ruské taktice v zastavěných oblastech. První novinka spočívala ve formování tzv. úderných oddílů (*šturmovyje otrjady*)⁷, které byly určeny speciálně pro boj v Grozném. Úderné oddíly vznikaly z motostřeleckých praporů, jež byly posíleny o některé speciální jednotky a zbraně. Každý úderný oddíl se skládal ze 3 úderných skupin (*šturmovaja grupa*), vytvořených kolem motostřeleckých rot. Za povšimnutí stojí, že z každého úderného oddílu se přímo bojové akce účastnila pouze jedna úderná skupina, zbylé dvě byly ponechány v záloze.

Jak ukazuje diagram na následující stránce, úderné skupiny byly obvykle nasazovány na hrotu útoku s přímou podporou ženistů, kteří měli za úkol vyhledávat a zneškodňovat miny, nástražné výbušné systémy, popřípadě prorážet průchod v překážkách. Za údernou skupinou ve vzdálenosti asi 100m postupovala velitelská skupina a několik bojových trojic (o nich bude řeč později), vybavených těžšími zbraněmi – granátometry, lehkými kulomety, RPA-O plamenometry. Úkolem bojových trojic bylo krýt palbou postup úderné skupiny, popřípadě představovali rezervu, kterou mohl velitel nasadit na místo okamžité potřeby. Těžké zbraně poskytovala skupina palebné podpory, která se skládala z několika tanků, čtyř BMP nebo BTR, doplněných o ženijní bojové vozidlo, minometnou četu a protitankovou skupinu. Taktika postupu byla následující: Tanky, vedené ženijním bojovým vozidlem postupovaly vpřed středem ulice a palbou podporovaly postup úderné skupiny. BMP nebo BTR postupovaly na křídlech formace a palbou kryly vždy protější stranu ulice. Minometry a protitankové zbraně zůstávaly připraveny zahájit palbu, kdykoli to bylo nutné. Úkolem blokovacích skupin bylo krýt boční ulice, kterých by nepřítel mohl využít k nenadálému útoku na postupující formaci.⁸

---

⁷ - *tamtéž*

⁸ - *tamtéž s. 96-97*

Diagram rozvinutí útoku během bojů v Grozném, vedeného údernou skupinou:⁹**Poznámky:**

a. útvar pěchoty	g. tank
b. ženista vybavený detektorem min	h. BMP (BTR) vedoucí palbu z kanónu/kulometu naproti přes ulici
c. ženista vybavený výbušninou	i. IMR (bojové ženijní vozidlo)
d. velitelská skupina	j. protitanková skupina (vyzbrojená RPG, bezzákluzovými SPG a odstřelovacími puškami)
e. bojová trojice (<i>trojka</i>)	k. minometná četa
f. blokovácí skupina	

Engr Gp = ženijní skupina

Rear Svc = logistická podpora

Tech Spt = technická podpora (vyprošťování a opravy)

Zcela nový elementem v bojovém nasazení pěchoty bylo zavedení tzv. bojových trojic (*bojevoje trojky*).¹⁰ Zdá se, že ruská armáda (alespoň u svých elitních jednotek) konečně

⁹ Zajcev, D.; *They Learnt A Bitter Lesson*, Armejskij sbornik 6/2000, s. 42.

Citováno dle: Orr, M.; *Citované dílo*, s. 96

upouští od tradiční taktiky frontálního útoku a přechází na jinými armádami již dlouho úspěšně používanou taktiku malých skupin. V praxi tato nová taktika vypadá tak, že jednotlivá družstva pěchoty operují ve skupinách po třech vojácích a to tak, že zatímco trojice postupuje vpřed, ostatní dvě ji kryjí palbou. Pro úspěch této taktiky je velice důležité využívání přírodních překážek k vlastnímu krytí a co největší omezení doby pohybu v otevřeném terénu. Co se týká výzbroje trojic, skládá se nejčastěji z lehkého kulometu či RPG, zbytek tvoří útočné pušky. Ovšem pokud to situace vyžaduje, objevují se *trojky* vyzbrojené pouze speciálními zbraněmi – většinou se jedná o lehké kulometry, RPG, odstřelovací pušky a dokonce i RPO-A plamenometry. Takto vyzbrojené trojice, nebo i celá družstva jsou používána pro posílení pěchoty na klíčových pozicích.

Další oblastí, kde došlo k přímo revolučním změnám v taktice, je dělostřelectvo. O tom, že tento „Bůh války“ měl v ruských (sovětských) ozbrojených silách vždy výsadní postavení, nemůže být pochyb. Ovšem taktika použití dělostřelectva vycházela z tradiční snahy o centralizaci vojenského velení. Dělostřelecké jednotky byly téměř vždy organizovány na úrovni jednotlivých divizí a také palebné úkoly, které plnily, se vždy týkaly celého bojového svazku, nikoli palebné podpory jeho jednotlivých složek. Což se ale během druhé čečenské války radikálně změnilo.

Nově je v případě dělostřelectva používána takzvaná zónová metoda.¹¹ To znamená, že každá jednotka od pluku výše disponuje svou vlastní dělostřeleckou podporou a hlavně velitel této jednotky má jasně vytyčený prostor, ve kterém je zcela odpovědný za průzkum, vyhodnocování cílů a jejich ničení. Výsledkem je značná decentralizace velení a hlavně možnost používat dělostřelectvo aktivněji a efektivněji z pohledu nižších bojových celků. Na druhou stranu zónová taktika zvyšuje odpovědnost nižších velitelů za palebný plán. Zdá se tedy, že se ruský voják začíná měnit z nemyslicího stroje na plnění rozkazů profesionálem, který dokáže sám efektivně pokračovat v boji i v případě ztráty kontaktu s velením. Samozřejmě s jasnými limity danými existencí konskripční armády.

---

¹⁰ Orr, M.; *Citované dílo*, s. 97

¹¹ Blandy, C.W.; *Chechnya: Two Federal Interventions An Interim Comparison And Assessment*, Defence Academy of The UK, 19.8. 2003, s. 43
viz: <http://www.defac.ac.uk/colleges/csrc/document-listings/caucasus/p29> [staženo 7. 9. 2006]

Decentralizace velení, způsobená přijetím Zónové metody, umožnila ve svých důsledcích dělostřelectvu upravit systém vedení palby tak, aby lépe vyhovoval potřebám pozemních jednotek. Mezi nejčastější palebné úkoly hlavnového dělostřelectva se zařadil „fire block“¹², tedy palba znemožňující nepříteli ustoupit. „Fire sweep“, palebný úkol mající za cíl bránit nepříteli v uskutečnění manévru v případech, kdy nelze použít přímou palbu. „Fire box“, taktika vedení palby v těsné blízkosti vlastní jednotky tak, aby bylo zabráněno jejímu obklíčení. Posledním z obvyklých palebných úkolů byl „fire corridor“, tedy aplikace velké palebné síly na malý prostor držený nepřítelem. Z výše uvedeného vyplývá, že Rusové při provádění dělostřelecké palby preferovali masivní ničivé bombardování před velmi drahými přesnými údery.¹³

Těžko si představit, že by se tak široký válečný konflikt, jako je ten v Čečensku, odehrával bez účasti letectva. Z počátku druhé války plnilo letectvo dokonce 80% bojových úkolů spojených s podporou pozemních vojsk. (Pro srovnání, dělostřelectvo těchto úkolů plnilo pouze cca. 17%).¹⁴

Asi nejdůležitějším opatřením, které vedlo ke zlepšení bojové efektivity letectva, bylo převelení armádního letectva (*Aviacija suchoputnych vojsk – ASV*) pod vojenské vzdušné síly (*Vojenno-vozdušnye sily – VVS*) ke konci roku 2002. Takovéto opatření si vyžádala zejména nedostatečná údržba letecké techniky prováděná příslušníky pozemního vojska a dále pak nevhodná taktika používání vrtulníků ze strany velitelů, nemajících s touto zbraní patřičné zkušenosti. Přísloušnou poslední kapkou byla katastrofa těžkého transportního vrtulníku Mi-26 „Halo“, který se po zásahu raketou vzduch-země zřítíl v blízkosti letecké základny Chankala. Jak prokázalo pozdější vyšetřování, vrtulník by pravděpodobně způsobené poškození vydržel, kdyby nebyl přetížen a náklad na jeho palubě by byl řádně zajištěn.

Dalším velice důležitým zlepšením oproti předchozí kampani bylo mnohonásobné zvýšení počtu leteckých návodčích u pěších jednotek. Letečtí návodčí tak začali působit na úrovni

---

¹² Oficiální ruské termíny pro uvedené způsoby vedení palby bohužel nejsou autorovi známy, na jejich místě jsou proto uváděny termíny anglické.

¹³ Jenkinson, B.C.; *Tactical Observation from The Grozny Combat Experience*, dissertation, Faculty of the US Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas USA, s. 82 [rukopis]

¹⁴ de Haas, M. *The Use Of Russian Airpower In The Second Chechen War*, Defence Academy of The UK, 08.7. 2003, s. 15, viz: <http://www.defac.ac.uk/colleges/csdc/document-listings/russian/b59> [staženo 7. 9. 2006]

praporů a v odůvodněných případech i na úrovni čet. Velmi se tak zefektivnila spolupráce letectva s pěchotou a stejně tak se drastickým způsobem snížil počet incidentů „přátelské palby“, k čemuž velmi přispělo i rozšířené používání přesně naváděné munice. Zatímco během první války se tento typ munice téměř nepoužíval (jediným zdokumentovaným případem je atentát na čečenského prezidenta Džochara Dudajeva v roce 1995),¹⁵ během druhé čečenské války se podíl „inteligentní“ munice použité při leteckých útocích zvýšil na téměř 20%.¹⁶ Generální štáb dokonce vydal nařízení zakazující použití „klasické“ letecké munice ve vzdálenosti menší než 3km od obydlených oblastí.¹⁷ Bohužel toto nařízení se ukázalo mít spíše propagandistický než reálný význam.

Následuje krátký rozbor jednotlivých bojových úkolů, které VVS a ASV muselo během druhé čečenské války plnit.

- 1) **Protivzdušné operace** – na začátku války disponovali čečenští bojovníci dvěma vrtulníky a jedním letounem An-2, které byly používány k transportu zbraní ze sousedních zemí. Z tohoto důvodu bylo vyčleněno několik stíhacích letounů Su-27 pro provádění OCA (Offensive counter-air) a CAP (Combat Air Patrol) úkolů. Radarové pokrytí oblastí prováděly letouny A-50.
- 2) **Operace proti pozemním cílům** – byly vedeny s cílem poskytnout podporu pozemním jednotkám a jako hlavní cíle sloužily nejčastěji mosty, důležitější komunikace a budovy vojenského významu. Tohoto typu operací se zúčastňovaly letouny Su-24, Su-25 a vrtulníky Mi-24. Jejich součástí byl i takzvaný „volný lov“, kdy dvojice letounů (nejčastěji Su-25) pátrala po známkách aktivity čečenských povstalců na již dobytém území.
- 3) **Strategické vzdušné operace** – i když někteří velitelé VVS zpočátku nasazení strategického letectva podporovali, velitel

---

¹⁵ Džochar Dudajev byl zabit leteckým útokem 21. dubna 1996 poblíž vesnice Gencha-Ču asi 30 km od Grozného, když se pokoušel navázat spojení pomocí svého satelitního telefonu.

¹⁶ Grau, L.W.; *Citované dílo*, s. 106

¹⁷ - *tamtéž*

vzdušných sil generál Kornukov opakovaně trval na tom, že to situace v Čečensku nevyžaduje.¹⁸ Útoky na cíle strategického významu, jako jsou letiště, telekomunikace a rafinérie ropy prováděly posádky letounů Su-24 a Su-25. Nutno dodat, že velmi úspěšně.

4) Podpora vzdušných operací – do této kategorie spadá navádění vzdušných útoků (v případě pozemních leteckých návodčích), CSAR, transport pozemních jednotek za linie nepřítele (zejména *specnaz*), stejně tak jako převážení zásob a munice. Tyto úkoly obstarávaly vrtulníky Mi-8/17, krytí bitevními vrtulníky Mi-24 či letouny Su-25. Dále mnohem větší důraz než během prvního čečenského konfliktu byl kladen na efektivní průzkum a radioelektronický boj. K tomuto účelu sloužila flotila letadel Il-20, An-32, A-50, Su-24MR/MP a dokonce i Mig-25RBK.¹⁹

Co se týče taktiky vrtulníkového boje, letecké síly ASV a později VVS operovaly vždy ve skupinách 2 až 4 bitevních vrtulníků Mi-24 spolu s jedním až dvěma vrtulníky Mi-17. Tyto formace jsou nazývány leteckou taktickou skupinou (ATG). Jejich bojová činnost je vedena tak, že vrtulníky Mi-17 spolu s pozemními leteckými návodčími navádějí bitevní Mi 24 na cíl, eventuálně provádějí záchranné operace v případě, že byl některý z vrtulníků sestřelen. Čtveřice vrtulníků Mi 24 poté útočí na cíl z různých směrů a to tak, že jeden pár vždy při útoku kryje ten druhý.²⁰ Druhá čečenská válka znamenala renesanci v bojovém použití vrtulníků v ruských vojenských silách. Spolu s výrazným zlepšením taktiky byla odvolána nesmyslná opatření o minimálních letových výškách, zákazu přeletů nad obydlenými oblastmi apod.

---

¹⁸ Ovšem některé jiné zdroje uvádějí, že během bombardování Grozného byly nasazeny i strategické bombardéry Tu -22M3. Viz.: Panchartek, R.: *Tu-22M - M3 Backfire - Pouhá „modernizace“?*, 26.3. 2005, viz: http://www.valka.cz/newdesign/v900/clanek_11056.html [5. 4. 2009]

¹⁹ de Haas, M.; *Citované dílo*, s. 12-14

²⁰ - *tamtéž* s. 13

V. Výzbroj a výstroj

Skladba a výzbroj ruských jednotek účastnících se prvního čečenského konfliktu jako by naznačovala, že Moskva tuto válku snad ani nechce vyhrát. Do bojů byli posláni noví branci s nedostatečným výcvikem nebo naopak za trest vojáci starší, jejichž kariéra v armádě obsahovala kdekajáký kázeňský postih.

Podobně to vypadalo i co se týče bojové techniky. Ruská armáda navozovala dojem, že se spíš než bojovat snaží zbavit starého železa. Do akce byly nasazeny beznadějně zastaralé tanky T-62, jejichž pancíř rozhodně nemohl odolat kumulativním střelám moderních ručních protitankových zbraní, kterými disponovali Čečenci. To samé platilo o obstarožních obrněných transportérech BTR-60 a bojových vozidlech pěchoty BMP-1, BMD-1.²¹

Ještě horší situace panovala v úrovni vybavení jednotlivých vojáků. S výjimkou ručních zbraní (převážně útočných pušek AKM, AK-74 a jejich derivátů) bylo vybavení ruských vojáků v pravdě tragické. Nekompletní uniformy, neohrabané, těžké kožené holínky, pasivní ochrana vojáků se omezovala na ocelové přilby z hloubi šedesátých let, popřípadě na staré a zcela nevyhovující neprůstřelné vesty, vážící kolem 20 kg. Ačkoliv útok začal v zimě, většina jednotek byla vybavena pouze prastarými vatovanými kabátcí a tradičními ruskými ušankami. Zoufale chyběly moderní batohy, taktické vesty, dokonce i kožené rukavice, které by umožňovaly střelbu. O sofistikovanějším bojovém vybavení se ani nemá smysl zmiňovat – úplně chyběly moderní komunikační prostředky, systémy nočního vidění, systémy zaměřování a řízení palby; dokonce panoval nedostatek i obyčejných optických dalekohledů.²²

Obzvláště kritická situace panovala ve vybavení komunikačními prostředky. Ve většině případů se jednalo o staré typy z počátku osmdesátých let (mnohdy ještě starší), které měly jen velmi omezený dosah, byly velké a těžké, což z jejich obsluhy dělalo lákavý cíl pro

---

²¹ Autorem provedená analýza fotografií prezentovaných na webových stránkách <http://www.pbase.com/igor01/chechnya&page=1> [stav z 6. 9. 2006]

²² Blandy, C.W.; *Chechnya: Two Federal Interventions An Interim Comparison And Assessment*, Defence Academy of The UK, 19.8. 2003, s. 14
viz: <http://www.defac.ac.uk/colleges/csrc/document-listings/caucasus/p29> [staženo 7. 9. 2006]

čečenské odstřelovače. Každé ministerstvo navíc disponovalo rozdílnými typy komunikačních prostředků, které spolu navzájem naprosto nebyly kompatibilní. Dalším velice závažným problémem byl velice snadný odposlech a rušení těchto stanic.²³

Připočítáme-li k tomu všemu ještě špatnou a nevýkonnou logistiku, nedostatek náhradních dílů a častou neznalost používané techniky u nově vycvičených vojáků, jen těžko překvapí, že ruská armáda utrpěla v první čečenské válce tak vysoké ztráty – vždyť ty bojové představovaly v konečném součtu jen něco víc než polovinu. Zbytek tvořily různé nehody, technická selhání a nedostatečný výcvik jednotlivých osádek bojové techniky.

Druhá čečenská válka přinesla podstatná zlepšení stavu použité výzbroje a výstroje. Určitě to neznámá, že by ruská armáda získala nějaké velké množství nové bojové techniky, ale spíše začala brát operace v Čečensku skutečně vážně. Do bojů konečně přestala být posílána zastaralá technika, vzhledem ke změněné geopolitické situaci byly pro čečenské bojiště uvolněny některé typy zbraní, které byly během předchozí války považovány za příliš strategicky cenné. Jednalo se hlavně o laserem naváděnou munici do tanků, děl a raketometů; stejně tak i vysoce přesnou výzbroj letadel a vrtulníků. Zatímco tento typ munice během první čečenské války používán téměř nebyl, během té druhé již tvořil podstatnou část palné dotace.

Asi největšího zlepšení bylo dosaženo v oblasti vybavení jednotlivých vojáků, a to jak obyčejných, tak i speciálních jednotek. Zatímco v oblasti ručních zbraní k nějakým převratným změnám nedošlo, do výzbroje byla zavedena nová odstřelovací puška V-94, ráže 12,7 mm, která se však mezi ruskými odstřelovači příliš oblíbenou nestala, většina z nich stále používá starší SVD.²⁴ V širším měřítku se začalo používat modernizovaných verzí útočných pušek AK-74M a odstřelovacích SVD. Naopak v oblasti výstroje nastala bezmála revoluce. Vojáci dostali nové uniformy (každé ministerstvo vyvinulo svou vlastní, aby to nebylo tak jednoduché), prastaré vatované kabáty nahradily moderní bundy s výplní z dutých vláken, bylo zavedeno několik typů taktických vest, k dispozici již jsou také nové batohy a speciální výbava pro operace v horách. Velmi se také zlepšila pasivní ochrana vojáků, kteří dostali

---

²³ Blandy, C. W.; *Chechnya: Two Federal Disasters*, Defence Academy of The UK, 27.8. 2003, s. 11
viz: <http://www.defac.ac.uk/colleges/csrc/document-listings/caucasus/p29> [staženo 7. 9. 2006]

²⁴ Orr, M.; *Second time lucky? Evaluating Russian Performance In The Second Chechen War*, Defence Academy of The UK, 2. 4. 2007, s. 4, viz: <http://www.da.mod.uk/colleges/arag/document-listings/caucasus/second%20time%20lucky.pdf> [staženo 7. 3. 2009]

kevlarové helmy a vesty.²⁵ Dále na rozdíl od předchozího konfliktu jsou již plně k dispozici systémy nočního vidění, řízení palby atd.

Ovšem nutno přiznat, že některé nedostatky ve výbavě vojáků stále přetrvávají. Stále se nedaří jednotky vybavit vhodnými prostředky komunikace, které by umožňovaly šifrovaný rádiový přenos, měly dostatečný dosah a byly při tom velmi malé a lehce přenositelné. Stále se nedaří nakoupit vhodnou obuv pro boj v zastavěných oblastech a tak většina příslušníků speciálních jednotek dává přednost civilním „teniskám“.²⁶

I přes trvající nedostatek financí, panující v ruské armádě, se podařilo zavést do výzbroje a v Čečensku bojově otestovat několik nových zbraňových systémů. Předně se jedná o rozsáhlé používání takzvaných termobarických (či fuel-air) zbraní.²⁷ Typická termobarická zbraň se skládá z nádrže paliva (ethylen oxid, propylen oxid) a dvou oddělených náloží. Po shoení nebo vystřelení zbraně se v přednastavené výšce výbuchem první nálože otevře kontejner a vytvoří se oblak směsi atmosférického kyslíku a paliva (velikost a koncentrace oblaku závisí na velikosti nálože). Oblak paliva obtéká objekty, které mu stojí v cestě a proniká do prostorů, chráněných před klasickými výbušninami (budovy, jeskyně, bunkry, ..). Druhá nálož výbuchem zapálí směs za vzniku masivní tlakové vlny (interval mezi výbuchy obou náloží je přibližně 2 sekundy). Tlaková vlna ničí nezpevněné budovy a techniku a zneškodňuje exponované osoby. Účinek zbraně je ještě umocněn jejím použitím v uzavřených prostorech.²⁸

Dodatečně ke klasickým termobarickým výbušninám vyvinuli sovětsí vědci na konci 70. let dva typy munice s „vylepšeným výbuchem“. Oba pracují na stejném principu, kdy se výbušnina před detonací rozptýlí do vzduchu. První typ má tenkostěnný kontejner naplněný zápalným hliníkem a nitrocelulózou (označované reactive-surround). Druhý typ je tvořen směsí zápalné tekutiny s pevnou výbušninou (označuje se slurry-explosives). V průběhu času

---

²⁵ Autorem provedená analýza fotografií prezentovaných na webových stránkách <http://www.pbase.com/igor01/chechnya&page=1> [stav z 6. 9. 2006]

²⁶ - *tamtéž*

²⁷ Koncept termobarických zbraní není nový, počátek jejich vývoje sahá do 60. let a zbraně spadající do této kategorie byly prokazatelně použity již Američany ve Vietnamu a Sověty v Afghánistánu.

²⁸ Kussior, Z.; *Ruské letecké objemově detonující bomby ODAB*, datum nespécifikováno, viz: <http://www.military.cz/russia/air/weapons/bombs/odab/odab.htm> [staženo 15. 9. 2006]

vyvinul ruský vojenský průmysl velké množství zbraní, které využívají fuel-air technologii. Jedná se například o KAB-500, ODAB-500PM leteckou pumu, RAKS-203 raketu kategorie vzduch-země, dále pak 220mm rakety pro MLRS 9K57 Uragan, 300mm rakety pro MLRS 9K58 Směřš, dokonce existují i termobarické hlavice pro RPG-7 a jednoranný plamenomet RPO-A.²⁹

Další novinkou v čečenské válce, která také využívá termobarického efektu, je TOS-1 Buratino. Tento 30-ti hlavňový raketomet ráže 220mm umístěný na šasi tanku T-72 prokázal svoji strašlivou ničivou sílu během bitvy o Groznyj. Buratino je zbraňový komplet pro přímou střelbu na vzdálenost od 0,4 do 5km. Jeho zaměřovací systém se skládá z mířidel, laserového dálkoměru, balistického počítače a senzorů náklonu. Jednou salvou je Buratino schopný spolehlivě zničit oblast 200 x 400 metrů. Ačkoliv se původně jedná o zbraňový systém chemického vojska, jsou tyto raketometry v počtu dvou až čtyř často přiřazovány jako palebná posila k dělostřeleckým plukům.³⁰

Jak již bylo popsáno výše, během druhé čečenské války došlo k velkému rozmachu používání vysoce přesné munice a jednou z nejdůležitějších je laserově naváděný minometný granát ráže 240mm zvaný *Směššak*. Tato střela vážící 125kg je vystřelována z obřího samohybného minometu 2S4 na vzdálenost až 9200 metrů.³¹ Jedná se o velice efektivní zbraň k ničení fortifikací, opěrných bodů a skalních palebných postavení.

Mezi další významné novinky na čečenském bojišti patří bojové testování nového bitevního vrtulníku Kamov Ka-50. V prosinci 2000 byla na základně *Groznyj – Severnyj* sestavena smíšená experimentální bojová skupina, složená ze dvou (podle některých pramenů tří) nových bitevních vrtulníků Ka-50, průzkumných Ka-29 a v obou čečenských válkách již důkladně prověřených Mi-24 a Mi-8/17. Kamovy se úspěšně zúčastnily několika bojových akcí, při kterých vyšly najevo potíže, při spolupráci se staršími bitevními vrtulníky Mi-24. Jejich posádky měli za úkol krýt Ka-50 během útoků, ale svými výkony jim nestačili. Z toho důvodu byla smíšená experimentální bojová skupina rozpuštěna. Nové vrtulníky však

---

²⁹ Grau, L. W.; *Technology and the Second Chechen Campaign: Not All New and Not That Much*, Defence Academy of The UK, 27.8. 2003, s. 104-5, viz: <http://www.defac.ac.uk/colleges/csdc/document-listings/caucasus/p31> [staženo 7. 9. 2006]

³⁰ - *tamtéž*, s. 105

³¹ - *tamtéž*, s. 105-106

prokázali, vysokou výkonnost a schopnost provádění operací v polních podmínkách.³² Jediným jejich nedostatkem je, že Ka -50 stejně jako valná většina ruských bitevních vrtulníků a letadel a není schopná operovat v noci a za ztížených meteorologických podmínek.³³

Zajímavé bylo též zkušební nasazení nových BMP-3 do bojových operací. Bohužel vlivem nedostatečné obsluhy, kterou prováděli špatně vycvičení vojáci základní služby, se původně plánovaná životnost těchto strojů zkrátila na pouhou jednu třetinu.³⁴ Z tohoto důvodu byly BMP-3 od bojových jednotek staženy a nahrazeny na údržbu méně náročnými BMP-2. Stejný osud podkal i nasazení plynovou turbínou poháněných tanků T-80U. Ty sice již samozřejmě nepatří novinkám ve výzbroji ruské armády, ale vzhledem k vysoké spotřebě paliva a nižší životnosti turbín v polních podmínkách bylo rozhodnuto, že tanky T-80U budou z Čečenska staženy. Nahrazeny byly buď lehčími T-72 nebo verzí T-80UD s diesellovým motorem.

Mohlo by se zdát zvláštní, že až na poslední dva zmíněné případy nebyly v čečenské válce použity nejmodernější výtobytky ruského zbrojního průmyslu. Z části je to samozřejmě dáno nedostatkem financí a dostatečně vycvičeného personálu, lze se ovšem domnívat, že si ruský zbrojní průmysl, který je z velké části závislý na zahraničních objednávkách, nemůže dovolit, aby některý z jeho supermoderních válečných strojů byl ztracen v boji s relativně špatně vyzbrojeným protivníkem.

---

³² Panchartek, R.; *Ka-50 Black Shark*, 3.12. 2004, viz: http://www.valka.cz/newdesign/v900/clanek_10914.html [staženo 5. 4. 2009]

³³ Za ztížených meteorologických podmínek nejsou schopny operovat základní verze vrtulníků Mi-8/17, Mi-24 ani letounů Su-25, což značně limituje možnosti jejich nasazení v přímé podpoře pozemních vojsk.

³⁴ Orr, M.; *Better Or Just Not So Bad? An Evaluation Of Russian Combat Effectiveness In The Second Chechen War*, Defence Academy of The UK, 27.8. 2003, s. 98, viz: <http://www.defac.ac.uk/colleges/csrc/document-listings/caucasus/p31> [staženo 7. 9. 2006]

Závěr

Co se tedy v ruském způsobu vedení války změnilo? Podíváme-li se na technické a lidské zdroje ruské armády, zjistíme, že prakticky nic. Výzbroj zůstala de facto stejná jako během první války (pomineme-li několik exemplářů nejmodernějších zbraní, které se do Čečenska dostaly převážně z důvodu testování), bojů se stále účastní vojáci základní služby a jejich výcvik se také mnoho nezlepšil. Stále platilo to samé, co během první kampaně - tedy že největší výhodou ruské armády je její bojová technika a největší slabinou je ruský voják.

Ovšem v ostatních oblastech již podstatné změny nalezneme. Zaprvé, politická reprezentace začala brát válku v Čečensku odpovídajícím způsobem vážně. Což je jasně patrné na mnohem vyšších počtech vojáků i bojové techniky nasazených během druhé vojenské kampaně. Za druhé Kremlu se podařilo zvítězit v informační válce, získat domácí podporu a v zahraničí vykreslit čečenské bojovníky jako bandu teroristů. A za třetí změny v bojové taktice pomohly naplno využít ruské převahy v bojové technice a co možná nejvíce eliminovat nedostatky ve výcviku jednotlivých vojáků. Pikantním přitom je, že tyto změny, k jimž došlo v průběhu druhé čečenské války, mají své kořeny již ve zkušenostech z afghánské války. Bohužel v roce 1994 si na ně nikdo nevzpomněl.

Zabývat se na tomto místě otázkou, zda se Rusům podaří ve druhé čečenské kampani zvítězit, je bezpředmětné. Již se jim to podařilo. Všichni významní čečenští separatističtí vůdcové jsou již mrtví¹, zničená čečenská města jsou za obrovských státních dotací opravována a celková bezpečnostní situace se zlepšuje. Díky chytré zahraniční politice Kremlu vůči islámským státům, ztratili zbývající čečenští bojovníci podporu muslimského světa² a nedisponují již takřka žádným vojenským potenciálem. Sporadické teroristické útoky jsou pravděpodobně tím jediným, čím se ještě mohou pokusit strhnout na sebe pozornost světových médií. Ovšem zájem o dění v Čečensku je ve světě pramalý.

---

¹ Emír Chattáb byl zabit v noci z 19. na 20. března 2002, když mu poslíček najatý FSB předal dopis napuštěný jedem. Aslan Maschadov zemřel za nejasných okolností 8. března 2005. (Pravděpodobně byl ve zmatku vzniklém při útoku vojáků FSB na vesnici, ve které se skrýval, zabit příslušníkem své vlastní tělesné stráže.) Šamil Basajev zahynul 10. července 2006 za nejasných okolností při výbuchu nákladního vozu naloženého výbušninou.

² Ruská Federace se v roce 2005 stala pozorovatelem při Organizaci islámské konference a v roce 2007 následovala historicky první cesta vrcholného ruského představitele – V. Putina do Saudské Arábie. V důsledku návštěvy definitivně ustala podpora čečenským povstalcům ze strany této muslimské země.

Dá se tedy říci, že situace v regionu je bezproblémová? Nikoliv, velké úskalí představuje paradoxně sama „čečenizace“. Během let a v důsledku mnoha amnestií se do vedení republiky dostalo velké množství bývalých bojovníků za nezávislost, u nichž zůstává otázkou, do jaké míry jsou ve skutečnosti loajální k Moskvě. Veškerá moc v republice je soustředěna do rukou Ramzana Kadyrova, který na rozdíl od svého otce postrádá potřebnou legitimitu a mezi obyčejnými Čečenci se netěší zrovna velké oblibě. Mezi přívrženci Ramzana Kadyrova, tzv. *Kadyrovců* a konkurenčními klany zuří mocenské boje, ve kterých se sice *Kadyrovcům* daří vítězit, ale ke stabilitě v oblasti to rozhodně nepřispívá. Navíc panuje přesvědčení, že proruské čečenské milice se vůči civilnímu obyvatelstvu chovají ještě hůře než ruští vojáci.

Další problém může představovat stabilita ostatních, s Čečenskem sousedících oblastí, v rámci RF. Bezpečnostní situace v Dagestánu nebo Ingušsku rozhodně není růžová a v některých ohledech ji můžeme považovat dokonce za horší než v samotném Čečensku. Toho si je ruská politická reprezentace nepochybně vědoma a snaží se trvalou podporou umírněným islámským duchovním předejít možné radikalizaci obyvatelstva. To spolu s již zmíněnou promuslimsky zaměřenou zahraniční politikou a likvidací gruzínských snah o posílení svého vlivu na Kavkaze v srpnu 2008, přináší z ruského hlediska naději na mírný optimismus, ohledně budoucího vývoje v oblasti.

Seznam použitých zkratk

- AK** (*Avtomat Kalašnikova*) - útočná puška Kalašnikov
- AKM** (*Avtomat Kalašnikova Moděrnizirovannyj*) – modernizovaná útočná puška Kalašnikov
- ASV** (*Avijacija Suhoputnych Vojsk*) – armádní letectvo
- ATG** (*Aviation Tactical Group*) – taktická letecká skupina
- BMD** (*Bojevaja Mašina Děsanta*) – výsadkové bojové vozidlo
- BMP** (*Bojevaja Mašina Pěchoty*) – bojové vozidlo pěchoty
- BTR** (*BroněTransportěr*) – obrněný transportér
- CAP** (*Combat Air Patrol*) – bojová vzdušná hlídka (střeh ze vzduchu)
- CSAR** (*Combat Search And Rescue*) – pátrání a záchrana v boji
- FAPSI** (*Federalnoje Agjenstvo Pravitělstvennoj Svjazi i Informacii*) - Federální agentura pro vládní komunikaci a informace
- FSB** (*Federalnaja Služba Bězopasnosti*) – Federální bezpečnostní služba
- FSK** (*Federalnaja Služba Kontrrazvědky*) – Federální služba kontrarozvědky (v roce 1995 přejmenována na FSB)
- gen.** - generál
- KSSS** - Komunistická strana Sovětského svazu
- MLRS** (*Multiple Launch Rocket System*) – samohybný vícehlavňový raketomet
- MO** (*Ministěrstvo Oborony*) – Ministerstvo obrany
- MVD** (*Ministěrstvo Vnutrennich Děl*) – Ministerstvo pro vnitřní záležitosti
- NATO** (*North Atlantic Treaty Organization*) – Severoatlantická aliance
- OCA** (*Offensive Counter-Air*) – útočná protivzdušná operace
- OGV** (*Objedinennaja Gruppirovka Vojsk*) - sdružená skupiny vojsk
- RF** (*Russkaja Federacija*) – Ruská federace
- RPG** (*Ručnoj Protivotankovyj Granatomjot*) – ruční protitankový granátomet
- SKVO** (*Sjevěro-Kavkazskij Vojennyj Okrug*) – Severokavkazský vojenský okruh
- specnaz** (*vojska specialnogo naznačeniya*) – vojska speciálního určení
- SVD** (*Snajperskaja Vintovka Dragunova*) – odstřelovací puška Dragunov
- ÚV** - ústřední výbor
- VDV** (*Vozdušno-Děsantnyje Vojska*) – vzdušně výsadková vojska
- VVS** (*Vojenno-Vozdušnyje Sily*) – vojenské vzdušné síly
- ZSU** (*Zenitnaja Samochodnaja Ustanovka*) – samohybný protiletadlový komplet

Použitá literatura

Balabán, M.; *Vojenské, politické a ekonomické aspekty postavení Ruské armády v ruské společnosti v 90. letech*, disertační práce na Institutu mezinárodních studií FSV UK, Praha 2000, 149 s. [rukopis]

Baraněc, V.; *Potěrjannaja armija*, Moskva 1998, 541 s.

Blandy, C.W.; *Chechnya: Centre of Unabated Instability & Konflikt*, Defence Academy of The UK, 20.5. 2004, viz: <http://www.defac.ac.uk/colleges/csdc/document-listings/caucasus/04%2811%29-CWB.pdf> [staženo 7. 9. 2006]

Blandy, C.W.; *The End of Ichkeria?*, Defence Academy of The UK, 05.4. 2005, viz: <http://www.defac.ac.uk/colleges/csdc/document-listings/caucasus/05%2817%29-CWB.pdf> [staženo 7. 9. 2006]

Blandy, C. W.; *Chechnya: Two Federal Disasters*, Defence Academy of The UK, 27.8. 2003, 27 s., viz: <http://www.defac.ac.uk/colleges/csdc/document-listings/caucasus/p29> [staženo 7. 9. 2006]

Blandy, C.W.; *Chechnya: Two Federal Interventions An Interim Comparison And Assessment*, Defence Academy of The UK, 19.8. 2003, 48 s. viz: <http://www.defac.ac.uk/colleges/csdc/document-listings/caucasus/p29> [staženo 7. 9. 2006]

Blandy, C.W.; *Moscow's Failure to Comprehend*, Defence Academy of The UK, 27.8. 2003, 9 s. viz: <http://www.da.mod.uk/colleges/arag/document-listings/caucasus/p31/P31.ch3/> [staženo 12. 4. 2009]

Blandy, C.W.; *North Caucasus: Problems of Helicopter Support in Mountains*, Defence Academy of The UK, 22.8. 2007, 22 s. viz: <http://www.da.mod.uk/colleges/arag/document-listings/caucasus/07%2824%29CWB.pdf> [staženo 7. 4. 2009]

de Haas, M.; *The Use Of Russian Airpower In The Second Chechen War*, Defence Academy of The UK, 08.7. 2003, 25 s., viz: <http://www.defac.ac.uk/colleges/csdc/document-listings/russian/b59> [staženo 7. 9. 2006]

Facon, Isabelle; *The Modernisation of the Russian Military: The Ambitions & Ambiguities of Vladimir Putin*, Defence Academy of The UK, 01.9. 2005, viz: <http://www.defac.ac.uk/colleges/csdc/document-listings/russian/05%2819E%29-IF.pdf> [staženo 12. 9. 2006]

Gilda, K.; – *Russian Regional Commands*, Defence Academy of The UK, 24.3. 2006, viz: <http://www.defac.ac.uk/colleges/csdc/document-listings/russian/06%2819%29KG.pdf> [staženo 15. 9. 2006]

Grau, L.W.; *Changing Russian Urban Tactics: The Aftermath of the Battle for Grozny*, Military Studies Office, Fort Leavenworth USA, 1995, viz: <http://fmso.leavenworth.army.mil/documents/grozny.htm> [staženo 1.3. 2008]

Grau, L.W.; *Technology and the Second Chechen Campaign: Not All New and Not That Much*, Defence Academy of The UK, 27.8. 2003, viz:

<http://www.defac.ac.uk/colleges/csrc/document-listings/caucasus/p31> [staženo 7. 9. 2006]

Grau, L.W., Thomas, T. L.; *The "Soft Log" and Concrete Canyons: Russian Urban Combat Logistics in Grozny*, Military Studies Office, Fort Leavenworth USA, 1999, viz:

<http://fmso.leavenworth.army.mil/documents/softlog/softlog.htm> [staženo 1.3. 2008]

Jenkinson, B.C.; *Tactical Observation from The Grozny Combat Experience*, dissertation, Faculty of the US Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas USA, 120 s. [rukopis]

Main, S. J.; *North Caucasus Military District: Defending Russia`s Interests in the Caucasus*, Defence Academy of The UK, 27.8. 2003, viz:

<http://www.defac.ac.uk/colleges/csrc/document-listings/caucasus/p31> [staženo 15. 9. 2006]

Main, S. J.; *Russia`s Military Doctrine*, Defence Academy of The UK, 8.4. 2000, viz:

<http://www.da.mod.uk/colleges/arag/document-listings/russian/OB77> [staženo 15. 4. 2009]

Orr, M.; *Better Or Just Not So Bad? An Evaluation Of Russian Combat Effectivness In The Second Chechen War*, Defence Academy of The UK, 27.8. 2003, viz:

<http://www.defac.ac.uk/colleges/csrc/document-listings/caucasus/p31> [staženo 7. 9. 2006]

Orr, M.; *Second Time Lucky? Evaluating Russian Performance in the Second Chechen war*, Defence Academy of The UK, 2.4.. 2007, viz:

<http://www.da.mod.uk/colleges/arag/document-listings/caucasus/SECOND%20TIME%20LUCKY.pdf> [staženo 7. 4. 2009]

Pain, E.; *The Second Chechen War: The Information Component*, Foreign Military Studies Office, Fort Leavenworth USA, [datum nespecifikováno], viz:

<http://fmso.leavenworth.army.mil/documents/secchech/secchech.htm> [staženo 1.3. 2008]

Plater-Zyberk, H.; *Russia`s Special Forces*, Defence Academy of The UK, 20.10. 2005, viz:

<http://www.defac.ac.uk/colleges/csrc/document-listings/russian/05%2850%29-HPZ.pdf>

[staženo 7. 9. 2006]

Plater-Zyberk, H.; *The Russian Decisionmakers in the Chechten Konflikt*, Defence Academy of The UK, 27.8. 2003, viz:

<http://www.defac.ac.uk/colleges/csrc/document-listings/caucasus/p31> [staženo 12. 9. 2006]

Souleimanov, E.; *Konflikt v Čečensku*, Praha 2007, 472 s.

Internetové zdroje

Coffey, M.; *Military Learning Between the Chechen Wars*, The School of Russian and Asian Studies, 24.10. 2006, viz: http://www.sras.org/military_learning_between_the_chechen_wars [staženo 7. 5. 2009]

Felgenhauer, P.; *Russia's Forces Unreconstructed*, Institute for the Study of Conflict, Ideology and Policy, 2000, viz: <http://www.bu.edu/iscip/vol10/Felgenhauer.html> [staženo 7. 4. 2009]

Felgenhauer, P.; *The Chechen Campaign*, [datum ani místo vydání neuvedeno], viz: <http://amina.com/article/chapter3.html> [staženo 7. 4. 2009]

McGregor, A.: *Russia Reorganizes its War on Terrorism*, The Jamestown Foundation, Washington, 21.9. 2006, viz: http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=32066 [staženo 7. 5. 2009]

Kussior, Z.; *Ruské letecké objemově detonující bomby ODAB*, datum nspecifikováno, viz: <http://www.military.cz/russia/air/weapons/bombs/odab/odab.htm> [staženo 15. 9. 2006]

Panchartek, R.; *Ka-50 Black Shark*, 3.12. 2004, viz: http://www.valka.cz/newdesign/v900/clanek_10914.html [staženo 5. 4. 2009]

Panchartek, R.; *Tu-22M - M3 Backfire - Pouhá „modernizace“?*, 26.3. 2005, viz: http://www.valka.cz/newdesign/v900/clanek_11056.html [5. 4. 2009]

Server: <http://www.military.cz> , stav ze dne 15.4. 2009

Server: <http://www.palba.cz> , stav ze dne 15.4. 2009

Server: <http://www.valka.cz> , stav ze dne 15.4. 2009

Server: <http://www.aviation.ru> , stav ze dne 15.4. 2009

Server: <http://www.army-technology.com> , stav ze dne 15.4. 2009

Webové stránky: <http://www.pbbase.com/igor01/chechnya&page=1> , stav ze dne 15.4. 2009